

བོད་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་རབས་དོན་བརྒྱུས་

བདེན་དོན་གསལ་བའི་
སྒྲིན་མེ།།

ཚོམ་པ་པོ་སྒོ་བཟང་ལྷིན་པ།

པོད་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་རབས་དོན་བཅུ་ལྷན་

བདེན་དོན་གསལ་བའི་སྒྲིན་མེ།།

ཚུམ་པ་པོ་རྒྱུ་བཟང་སྒྲིན་པ།

བོད་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་འབའ་དོན་བཏུས་

བདེན་དོན་གསལ་བའི་སྒྲོན་མེ།།

སྒྲིབ་བརྗོད།

༡༡། །སྐྱེའབས་སློབ་བཟང་སྒྲིབ་པ་ལགས་ཀྱིས་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཐོག་ནས་
པོད་དེ་རང་དབང་རང་བཅོན་གཙང་མ་ཡིན་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོའི་ནང་ནས་རྒྱ་
ཚའི་ལོ་རྒྱུས་གྲོག་པའི་དུས་ཚོད་དང་ཆ་རྒྱུན་དམན་པ་ཚོར་དམིགས་ཏེ་པོད་རང་
དབང་རང་བཅོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ནང་ནས་གཙོ་གནད་སྤོང་བདུས་པར་བཤངས་གསུམ་པ་
འདི་བཞིན་པན་ཐོགས་ཡོང་དེས་མཐོང་སྟེ་པར་སྐྱེན་ལུས་པ་ཡིན། ལོ་༡༩༤༩ ཟླ་
༩ ཚེས་ ༡༧ ལ། བྱི་དྲིལ་ཁང་ནས། བྱི་ལོ་༡༩༤༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༧ ལ།

མེད་བརྗོད་

དེད་ཚུན་རིག་དང་འབྲུལ་རིག་གི་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པ་འདིར་འཛམ་གླིང་ནང་སོ་
སོ་འི་ཡུལ་གྱི་རང་དབང་ལ་ཡུལ་མི་ཚོས་སྤོང་གི་སྲོག་ལྷ་ཤར་གཅེས་འཛིན་བདག་
བཟུང་དོ་གལ་ཆེ་ཤོས་སུ་བརྩི་བ་བཞིན་རང་ཅག་པོད་རིགས་ལྷམས་ཀྱིས་ཀྱང་
བོད་རང་བཙན་གཙང་མ་ཡིན་ཞེས་རྒྱུན་དུ་ཁ་ནས་བཤད་པ་ཙམ་གྱིས་མི་འབྲུས་
པར་རྒྱུ་མཚན་ཁྲུངས་ལྡན་རང་གིས་ཤེས་པའི་སློན་ནས་གཞན་ལ་ཚོད་པ་དང་།
ཐོ་ཚོམ་དང་བུལ་བའི་སློབས་པ་རྙེད་དགོས་པར་བརྟེན། ད་ལམ་གུས་པ་སློབ་བཟང་
སློབ་པས་བོད་རང་དབང་རང་བཙན་གཙང་མ་ཡིན་པའི་དངོས་བདེན་ཁྲུངས་ལུང་
ར་སློབ་གསལ་ཉོགས་སྤོང་ཁྲུངས་སློབ་རིམ་པ་ཁག་ཕབ་བརྒྱུར་དང་། མོ་རྒྱུང་རང་
དོས་ནས་ཀྱང་རྒྱུ་མཚན་སྤན་ཏུ་བཀོད་ཁུལ་གྱིས་གཟིགས་བདེའི་ལེ་ཚན་བུར་
འདོན་སྲོགས་བསྐྱོགས་ལུས་པ་ལགས་ན། རྒྱལ་གཅེས་རིགས་ཞེན་སྲུགས་འཁྲུང་
ཅན་གྱི་རྒྱན་རྩ་ལྷམས་ཀྱི་བསྐྱེལ་གསོ་གསལ་འདེབས་དང་། དགོངས་རྒྱུབ་མེད་
རིགས་ཁག་གི་མཁུན་ཉོགས་འབྲུང་རེས་འཕོད་བརྒྱལ་ལྷ་རྒྱུ་ཡིན།

དེབ་རྒྱུང་འདི་བཞིན་སྲོགས་སྐྱིག་སྐབས་སློབ་སློབ་དང་། ལེགས་བཙོས་
ལུས་དག་གནང་རྒྱུས་མཚོན་གང་ཅིའི་ཕན་གོགས་རོགས་རམ་མཛད་པོ་རྣམས་པར་
གུས་བཀུར་དང་། བཙོས་མིན་སྲུགས་རྗེ་ཆེ་ལྷ་རྒྱུ་བཙས། བལྲགས་སྐར་ནས་
གུས་པ་གོང་མིང་པས། ༡༩༤༤ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡ ལ།།

1) ཆེས་སྐབས་པའི་དུས་པོ་དེ་གི་ཡུལ་ཆ་གས་རྒྱ་ཆེ་བ་ནི་རྒྱ་མཚོ་ཡིན། རིམ་གྱིས་མཚོའི་རྒྱ་རྒྱུ་ནས་ཡུལ་རྒྱུངས་ཆགས། །དེ་ནས་མིའི་འགོ་བ་བྱུང་བེད་། དེ་ཡང་མིའི་འགོ་བ་སྐལ་ཆེ་བ་ནི་འཕགས་མཚོ་ག་སྐྱུན་རས་ག་བེགས་གི་རྒྱུ་སྐྱུ་ཕ་སྐྱེད་བྱུང་བྱུང་སེམས་དཔའ་དང་། འཕགས་མ་སྐྱོལ་མའི་སྐྱུལ་བ་མ་བྱག་སྐྱེན་མོ་གཉིས་འདུས་པ་ལས་བྱུང་བ་ཡིན་པ་དང་། འགའ་ཞིག་རྒྱ་གར་སྐྱོགས་གི་མི་རིགས་མཚེད་ནས་དེ་དང་རིགས་རུས་འདྲེས་པའང་གོར་མ་ཆག གཞན་ཡང་ལྷ་ལྷའི་རིགས་ལས་མཚེད་པ་ཡང་ཡོད་པར་གྲགས།

2) ཡེ་ཤུའི་འདས་ལོ་བརྒྱ་ལྷག་བདུན་པའི་ནང་པོ་དེ་གི་རྒྱལ་རབས་སོ་གསུམ་པ་ཚོས་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྐྱམ་པོས་གར་སྐྱོགས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་པོའི་སྐས་མོ་དཔུང་སྟོབས་གིས་སྲོང་པ་རྒྱལ་ཐང་ཐའི་ཚུང་ (T'ai Tsung) རས་སྐས་མི་བྱེན་ཅང་གོང་ཚོ་ (Wen Ch'eng Kung Chu) པོ་དེ་རྗེའི་བཙུན་མོར་མི་འདུལ་མཐུ་མེད་བྱུང་། དུས་རབས་དེའི་སྐབས་ཕན་ཚུན་འདྲ་མཉམ་བྱུང་འདུག་པ་མ་ཟད། དུས་དེ་ནས་ཁྱི་རལ་པ་ཅན་གྱི་བར་རྒྱ་ནག་ཐེ་བའི་ས་འབྲེལ་གྱི་རྒྱལ་ཁག་ཚང་མས་པོ་དེ་སྐྱོགས་སུ་གོ་བརྒྱུན་ལྷགས་མཐུན་བྱེད་དགོས་པ་བྱུང་ཡོད། དེ་འདྲ་ཡིན་པ་ནི་ལོ་རྒྱུས་དང་། ཡིག་རིགས་རྗེ་རིང་སོགས་ལས་ར་སྟོན་གསལ་པོ་ཡོད་པ་རེད།

3) དེ་དུས་བལ་ཡུལ་རྒྱལ་པོ་ཨི་ཤ་ལྷར་མ་ (Amsha Varma) ཞེས་པའང་པོ་དེ་གི་རྒྱལ་པོ་ འཇོགས་ཤུགས་ལ་འཇིགས་ཏེ་ཁོང་རང་གི་སྐས་མོ་བལ་བཟའ་བེད་བཙུན་ནམ་སྐྱི་རི་ཀུ་གི་ (Bhrikuti) ཡང་པོ་དེ་གི་རྒྱལ་པོ་ འཇོགས་མོར་སྐལ་ཡོད།

4) དེ་མཚུངས་འབར་མ་ (Burma) སྟོན་གི་ས་ཆ་དང་། བལ་ཡུལ་ཡང་པོ་དེ་གི་ཆབ་འོག་ཏུ་བཙུག་ དེའི་དྲགས་སུ་བལ་པོའི་མི་རིགས་གི་ནང་གཅང་དང་། ལྷ་མ། གར་བ་སོགས་ཡོད་པ་དེ་ཚོ་པོ་དེ་པའི་མི་རྒྱུད་ཡིན་པ་སྐོང་བ་མ་ཟད། བལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་ན་རན་ཏར་དེ་སྐོས་ (Newari King Narender Deva) པཙུ་པའི་གི་ལ་དེ་ལྟའི་

(Shila Deva) རྗེ་མིང་ནང་པོད་ལ་ལོ་དུས་ཀྱི་ཁྲལ་སྤུལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱང་གསལ་ཡོད།

༥) དཔེར་ན། ཚེས་རྒྱལ་འདིའི་སྐབས་བལ་ཡུལ་དང་། རྒྱ་གར་བྱང་བརྒྱུད་ཀྱི་སྡོད་བརྒྱུད་མང་པོ་དབང་དུ་བསྐྱུས་ཏེ་ས་མཚམས་ཀྱང་རྒྱ་མོ་གར་བར་ཡིན་པར་གྲགས། སྐབས་དེ་དག་ལ་པོད་ཀྱི་ཏ་དམག་མང་པོ་ས་མཚམས་བསྐྱངས་བསྐྱད་ཀྱིས་རིམ་བས་གཞིས་ཆ་༧༧ དེ་ཡང་སྐྱད་ཟུར་ཆག་གིས་དེང་དུས་ཏ་མང་ཞེས་པའི་བལ་པོའི་མི་ཁྲིའི་ས་དེ་ཚོའི་གོམས་སྲོལ་དང་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ནས་ར་སྡོད་གསལ་པོ་ཐོབ་ཀྱི་ཡོད།

༦) ཚེས་རྒྱལ་འདིས་ཐོན་མཁུར་སྡོད་བཅོན་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་པོའི་སྲས་མེ་མོ་ཕྱིན་ཅང་ཀོང་ཨོ་བཅུན་མོར་གདན་ཞུར་བརྒྱུད་པར་སྲས་མོ་པོད་དུ་བཏང་དགོས་བྱུང་ཡང་ཐོན་པོ་རྒྱ་ནག་ཏུ་གཏང་མ་ལྟ་བུར་ཉར་ཞིང་། རྒྱ་མིག་ཐོན་པོ་བྲོས་པས་རྒྱ་དམག་གིས་ཁམས་མི་ཉག་བར་རྗེས་འདེད་ཀྱིས་ཕྱིར་ལོག་བྱ་དགོས་བྱུང་འདུག་པོད་ས་མི་ཉག་གི་སར་ཐོན་པོ་མགར་ཐར་བས་ན་མི་ཉག་མགར་ཐར་ཞེས་མིང་ཐོགས་པར་གྲགས། ཏམ་བཤད་མ་ཡིན་པའི་ཐོག་རྒྱལ་རབས་ཡིག་ཆ་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཞིབ་འཇུག་གིས་གོ་བསྐྱར་ཐག་གཅོད་བྱེད་འདོད་རྒྱ་མིར་ཡོད་ན་ནི་དགའ་བསྐྱུ་བྱུ་འོས་རྒྱ་མཚན་ལུག་པའི་བྱ་སྡོད་ཡང་དག་པ་ཞིག་རེད།

༧) རྒྱལ་རབས་སོ་དུག་པ་བྲི་ལྡེ་གཙུག་བརྟན་ནམ་མེས་ཨག་ཚོམ་གྱི་སྲས་འཇང་ཚ་ལྟ་དཔོན་ལའང་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་པོ་འི་སྲས་མོ་ཀེམ་ཤིང་ཀོང་ཨོ་སྡོད་བར་བཏང་བ་པོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོའི་དབང་ཤུགས་ལ་མ་བཟོད་པར་མི་འདོད་བཞིན་དུ་སྲས་མོ་སྟེར་དགོས་བྱུང་། འོན་ཀྱང་སྲས་འཇང་ཚ་ལྟ་དཔོན་སྡོད་དུ་གཤེགས་པས་ཀོང་ཨོ་ཡབ་ཀྱིས་ཁབ་ཏུ་བཞེས། རྒྱ་མིག་བཅུན་མོ་ནང་ཁྲལ་མ་མཐུན་པར་བརྟེན་ཀོང་ཨོ་ཡང་ཡང་བྲོས་གཤམ་བྱས་པ་རྒྱ་རྒྱུས་མཁྱེན་ཏེ། གལ་སྲིད་བྱ་མོ་བྲོས་ཡོང་བ་ཡིན་ན་རྒྱ་པོད་དབང་དམག་འཇུག་ཡོང་ངེས་སྟེ་མ་པའི་སྡོད་འཚབ་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བའི་ངང་ནས་པོད་དུ་དམིགས་བསལ་བང་ཆེན་བཏང་སྟེ། ང་དང་། ངའི་ལུང་པའི་དོན་དུ་བྱ་

མོ་ཁྱིད་པོད་ལ་སྒོད་རོགས་ཞེས་ཤུག་བྲིས་ནན་པོ་བཏང་དགོས་ཤུང་འདུག

༡) རྒྱལ་རབས་སོ་བདུན་པ་ཚེས་རྒྱལ་ཁྲི་སྲོང་ལྷེ་འུ་བཙན་གྱི་དུས་ཤར་རྒྱ་ནག་རྒྱ་
རྒྱ་ཁྲི་སོ་བྲང་ཀོང་ཤིར་དབང་བསྐྱར་གནང་བ་དང་། རྒྱ་ནག་ནས་བོད་ལ་ལོ་ལྟར་
དུ་ཁྲལ་གོས་ཡུག་ཁྲི་ཆེ་འབྲལ་རྒྱུ་ལས་ལེན་ཞུས་པ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་བོད་ཀྱི་
དམག་དཔོན་རྟ་ར་ལྷ་གོང་གི་བྲས་རྗེས་སུ་ལྷ་ལྷན་ཅེ་པོ་བྲང་ཆེན་པོ་ འེ་མདུན་ཞེས་
རྟོ་རིང་ཕྱི་མར་བརྗོད་ཆོག་ཁ་གསལ་འཁོད་པ་དུས་ད་ལྟའི་བར་ཡོད་མུས་རེད།

༢) དེ་འབྲལ་བོད་དམག་གིས་ཨ་རབ་ཡུལ་གྱི་ཨོག་སོ་གཙང་པོ་ཡང་བརྒྱལ་བའི་རྒྱ་
རྟགས་སུ། ཨོག་སོ་གཙང་པོའི་ (Oxus river) བྱང་པོས་ཨ་རབ་ཡུལ་སྐད་དུ་
ཨལ་དུ་སྐག་ (Al-Tubbat) ཅེས་མིང་ཐོགས་པའི་མཚོ་ཞིག་ཡོད་འདུག ཨལ་དུ་
སྐག་ཅེས་པའི་དོན་ནི་བོད་ཀྱི་མཚོ་རྒྱུང་ཟེར།

༣) དེ་མཚུངས་ཐའི་ལན་ཏ་ (Thailand-Siam) ལ་རྒྱ་ནག་ནས་ཡང་ཡང་བསུན་
གཙོར་བྱང་བའི་རྒྱུན་གྲིས་ཐའི་ལན་ཏ་རྒྱལ་པོ་ཀོ་ལེ་ཕིང་ (Kolo Feng) ཞེས་
པས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོར་སྐབས་བཙོལ་ཞུས་ནས། བོད་དང་ཐའི་ལན་ཏ་དབར་དུག་
པོ་འེ་མདུན་ཕྱོགས་བཟོས་རྗེས་སྐར་ཡང་རྒྱ་མིས་བཙན་འདྲུལ་བྲས་པར་ཚ་བ་རོང་
ཡུལ་རྒྱུའི་བརྒྱུད་བོད་དམག་བཏང་སྟེ་རྒྱ་དམག་རྣམས་མཐར་སྐྱད་བཏང་། དེ་རྗེས་
ཐའི་ལན་ཏ་རྒྱལ་པོ་ཀོ་ལེ་ཕིང་གི་རྗེས་འཛིན་ཨ་མོ་ཤུན་ (Imo Shun) ཀྱི་སྐབས་
བོད་རྒྱལ་ལ་དམག་རོགས་གནང་དགོས་ཞུས་དོན་ཐའི་ལན་ཏ་དང་། བོད་དམག་
མཉམ་སྲེལ་གྱིས་ཕར་ཚོལ་བྲས། བོད་དམག་རྣམས་ཐའི་ལན་ཏ་ལོ་བརྒྱད་བརྒྱད་
དེ་མཐར་རྒྱ་ནག་དང་ཐའི་ལན་ཏ་དབར་ཞི་བའི་མཐུན་འགྲིགས་བྱུང་བ་དང་བོད་
དམག་རྣམས་ཕྱིར་ལོག་བྲས་འདུག

༤) ཕྱོགས་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༠ ནང་བོད་དང་རྒྱ་ནག་གི་ས་མཚམས་སུ་དམག་
འབྲུག་ཡང་ཡང་བྱུང་སྐབས་ ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩ ལོར་བོད་དམག་གིས་རྒྱའི་ས་གནས་

མང་པོ་དབང་བསྐྱར་གྱིས་རིམ་པས་ཀྱི་ནག་གི་རྒྱལ་ས་རྒྱ་རྒྱུ་ལྷོགས་སུ་ལྷགས་
པའི་ཤུགས་ཀྱིས་རྒྱའི་གོང་མའང་རང་གི་རྒྱལ་ས་ནས་ཤོས། བོད་དམག་རྒྱའི་རྒྱལ་
སར་འབྱོར་ནས་དེ་སྔ་བཙན་པོ་ཁྱི་ལྷོ་གཙུག་བཏུན་གྱི་བཙུན་མོ་ཀེམ་ཤིང་གོང་ཚོའི་
མིང་པོ་ཡིན་པ་ཀའོ་ལྷང་(Kow-Wang)ཞེས་པ་རྒྱ་ནག་གོང་མར་བརྒྱས་ཏེ་གོ་མིང་
ལ་བཀྲ་གིས་ཞེས་བཏགས། རྒྱ་ནག་ནས་ལོ་ལྟར་བོད་ལ་དབུ་ཁྲལ་འབུལ་རྒྱའི་ཚོད་
དོན་ཡི་གེ་རྒྱངས། དེ་ནས་ཉིན་བཙོ་ལྷོའི་རྗེས་སུ་བོད་དམག་རྒྱལ་ས་རྒྱ་ནག་ནས་
ཕྱིར་ལོག་བྱས་འདུག །

༡༦) རྒྱལ་རབས་བཞི་བཅུ་པ་མངའ་བདག་ཁྲི་རལ་གྱི་སྐབས་སུ་རྒྱ་བོད་གཉིས་མ་
མཐུན་པར་དྲག་པོ་འི་དམག་གིས་རྒྱའི་ཡུལ་ཁམས་མང་པོ་བཙོན། དེར་རྒྱའི་རྒྱ་
གང་དང་བོད་ཀྱི་ལོ་པཎ་མང་པོས་བར་བཞུགས་གནང་སྟེ། རྒྱ་བོད་གཉིས་པན་
ཚུན་ས་མཚམས་ལས་བཀལ་ནས་དམག་འཐབ་མི་བྱེད་པའི་ཡི་གེ་རྗོངས་ལ་བཀོས་
ཏེ་ལྷ་ས་དང་། རྒྱའི་པོ་བྱང་། ས་མཚམས་ཆེ་རུ་གསུམ་ལ་བཙུགས་ཏེ་རྒྱ་བོད་
མཐུན་ལམ་ལ་གནས། ལྷ་སའི་རྗོངས་ད་ལྟ་གཙུག་ལག་ཁང་གི་མདུན་དུ་ཡོད་མུས་
ཡིན།

༡༧) ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠ ཅམ་ནས་མི་ལོ་ ༡༤༧ ཅམ་རིང་བོད་ཡུལ་མདོ་སྟོད་སྟོན། དབུས་
གཙང་བཙས་པ་སེལ་བྱར་གྱུར་ཏེ་གནས། ཕྱི་ལོ་ ༡༣༦༠ ལོར་སོག་པོ་འི་གོང་
མ་སེ་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་སྟོར་ལ་བཏུན་ནས། ས་སྐྱས་བོད་སྐྱེ་ལ་དབང་བསྐྱར་འོང་།
དེ་རྗེས་ཕག་གྲུ་དང་། རིན་རྒྱུངས། རྗེ་པ་གཙང་པ་བཙས་ནས་བོད་ཀྱི་དབང་ཚ་
རིམ་བཞིན་བརྒྱུང་སྟེ་མི་ལོ་ ༡༥༥ ཅམ་སོང་བའི་རིང་། མདོ་སྟོད་སྟོན་གྱི་ས་
ཁུལ་འགའ་ཞིག་ལ་ས་ཁད་ཐག་རིང་ལམ་འགྲུལ་ཡུན་འགོར་སོགས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུན་
ལས་བོད་གཞུང་ནས་ཐང་ཀར་ལྟ་ཏེ་གས་མ་ཐུབ་པའི་ས་གནས་འགའ་ཤས་ལ་རྒྱལ་
ཕན་དཔོན་འགོ་ཁག་ནས་རང་རང་གི་ས་སྡེ་འོས་འཚམས་རེ་བསྐྱར་ས་ཏེ་གནས་པ་

རེད། མིས་པོད་ལ་ཐ་ན་ལྟ་སྐྱོད་ཙམ་ཡང་མི་བྱེད་པའི་རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ནམ།
གལ་ཏེ་པོད་རྒྱ་མིའི་ཆ་གས་ཤིག་ཡིན་ན། མི་ལོ་མང་པོ་འདི་ཙམ་རིང་རྒྱ་མིས་པོད་
ལ་ཐ་ན་ལྟ་སྐྱོད་ཙམ་ཡང་མི་བྱེད་པའི་རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ནམ།

༡༤) སྤུ་ལོ་ ༤༡༤ ལོར་ཚོས་རྒྱལ་སྲོང་བཙན་སྐམ་པོའི་པོ་ཉ་རྒྱ་ནག་ཐང་རྒྱལ་པོའི་
པོ་བྱང་དུ་ཐོག་མ་སླེབས་ཏེ་རྒྱ་པོད་འབྲེལ་བ་དང་པོ་བྱང་ནས་བཟུང་མངའ་བདག་
ཁྲི་རལ་པ་ཙན་ལལ་བཞུགས་སྐབས་ཀྱི་སྤུ་ལོ་༡༡༡ བར་ལོ་ ༡༡༧ རིང་དམག་
འཐབ་རིམ་པ་མང་པོ་བྱུང་བ་མ་ཟད། རྒྱ་པོད་ཀྱི་ས་མཚན་མས་དབྱེ་བཙན་མནའ་
བཞག་ཀྱང་སྡེ་རྗེས་ཐེངས་བཞི་ཙམ་བྱས་ཡོད་པ་རེད།

༡༥) རྒྱ་མིས་པོད་ཐོག་ཁྲུང་ས་མེད་དམ་བཙོད་གཅིག་ལ་ ༡༡༠༤ ལོར་རིང་གིར་སེ་
ཁྲུང་ (Genghis Khan) གིས་པོད་དུ་དམག་བྱངས་ནས་དབང་དུ་བསྐྱས་ཏེ་རྒྱལ་
ཁབ་རྒྱལ་ཆེན་གྱི་གལ་དུ་བཙུག་པ་ཡིན་ཅེས་བཤད་ཡོད་འདུག་ཀྱང་། རྟོར་རིང་
གིར་སེ་ཁྲུང་ནི་རྒྱ་ནག་པ་མིན་ཅིང་། སོག་པོ་འི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་ཡིན་པ་འཛམ་གླིང་
ནང་ཡོངས་གྲགས་རེད། གཞི་རྩ་སོག་པོ་དང་། རྒྱ་ནག་པོད་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་སོ་
སོ་ཡིན་ཅུང་། རྟོར་རིང་གིར་སེ་ཁྲུང་གི་སྐབས་ནས་རྒྱ་ནག་སོག་པོའི་འོག་ཏུ་སོང་
བ་མ་ཟད ། དེ་རྗེས་པོད་དུ་འང་སོག་པོ་འི་ལུས་ལྷགས་ལུར་ཙམ་བྱུང་བ་རེད།
འོན་ཀྱང་། ༡༡༧༡ ལོར་པོད་ཀྱི་འགོ་མགོན་ཚོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་སོག་པོ་ཀྱབ་ལི་
ཁང་ (Kublai Khan) (སེ་ཆེན་) ལས་སོག་ལུལ་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུས་རྗེས་འགོ་
མགོན་ཚོས་རྒྱལ་འཕགས་པས་སོག་རྒྱལ་དང་ཞིབ་མོལ་གྱིས་སྤར་པོད་རྗེ་གོང་མ་
ཚོའི་སྐབས་ཀྱི་ཁྲུང་ཁོངས་པོད་ལྗོངས་ཚོལ་ཁ་གསུམ་ཡོངས་རྫོགས་མངའ་དབང་
དུ་བསྐྱར་བའི་པོད་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཙན་གཙང་མར་འཛིན་ཏེ་པོད་སོག་རྒྱལ་ཁབ་
ཕན་ཚུན་མཚོན་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་ལམ་བྱུང་བ་ཞིག་ལས་པོད་སོག་པོའི་འོག་དང་། ཆ་
གས་ཙམ་ཡང་མ་ཡིན། དཔེར་ན། རིང་གིར་སེ་ཁྲུང་གི་རྒྱུད་པ་ཀྱབ་ལི་ཁང་ནས་

བརྗེས་བའི་མི་ཐོག་བཙོ་ལཱ་འི་རིང་རྒྱ་ནག་ཡོངས་རྫོགས་སོག་པོས་དབང་བསྐྱར་
བྱས་འདུག་པས། ད་ཆ་རྒྱ་ནག་སོག་པོ་ འེ་འོག་དང་། ཆ་གས་སུ་ཡིན་པ་ཁས་
ལེན་གྱི་ཡོད་དམ། དེ་ལྟེང་ཁས་ལེན་བྱུང་གི་ཡོད་ན། བོད་ཀྱང་སོག་པོ་ འེ་
ཆ་གས་ཙམ་བརྗོད་སྲིད་པ་ལས་རྒྱ་ནག་དང་བོད་གཉིས་ཆ་གས་ཙམ་གྱི་འབྲེལ་
བ་བརྗོད་ཡུལ་གང་ཡང་མེད་པ་གསལ་པོ་རེད། རྒྱ་ནག་ནི་ ༡༩༥༥ ལོར་ཏུ་མིང་
རྒྱལ་པོས་སོག་པོ་ འེ་དབང་འགྲུགས་སྤྱིར་འབྲུད་གྱིས་རྒྱ་ནག་རང་བཙའ་གཞི་ནས་
ལེན་བྱུང་བ་བྱུང་བ་རེད། དུས་དེ་ནས་བཟུང་རྒྱ་བོད་སོག་གསུམ་པན་ཚུན་རྒྱལ་
ཁབ་སོ་སོར་རང་དབང་འཛིན་སྲོང་གིས་སོག་པོ་ནི་དེང་བར་རང་བཙའ་རྒྱལ་ཁབ་
ཡིན་མཁུས་འདི་ལྟར་དང་། བོད་ནི་ ༡༩༥༧ ལོར་རྒྱ་མིས་བཙའ་འཇུག་བགྱིས་
མཐར་ ༡༩༥༡ ལོར་ཆིངས་ཡིག་དོན་ཚན་ ༡༢ ཟེར་བ་དེ་རྒྱ་དམར་གྱི་བཙའ་
འགྲུགས་འོག་ཏུ་བཞག་པའི་རྗེས་འབྲེལ་རྒྱ་དམར་དཔོན་དམག་བོད་གྱི་རྒྱལ་ས་རྩ་
སར་མ་སླེབས་བར་རང་བཙའ་གཙང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་ཡོངས་གྲགས་སུ་ཡོད་པར་
སོང་སོག་པོ་རྗེང་གིར་སེ་ཁུང་གི་དབང་འགྲུགས་དེ་རྒྱ་ནག་གིས་བེད་སྤྱོད་བྱུང་བའས་
མེད་པ་ཞིག་རེད། རྩོགས་གཞན་ཞིག་ནས་བཤད་ན། ༡༩༧༩ ལོར་སོག་རཱི་
གྱི་ཁོང་མ་དང་པོ་ཀྱང་ལའི་ཁུང་ནས་བོད་གྱི་ནང་པའི་ཆོས་ལུང་ལ་འབྲེལ་བ་བྱས་
ཏེ་འགོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པར་བོད་ཆོས་ཁ་གསུམ་གྱི་བདག་དབང་ལུལ་
བ་ནས་བཟུང་སློབ་སྦྱོར་བོད་གྱི་རྒྱལ་པོ་གནང་བའི་སྲོལ་རྒྱན་འགོ་རྒྱུགས་པ་དང་།
རྗེས་སུ་གནས་ཚུལ་དེ་བོད་རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་ཚུལ་གྱི་རྣམ་ཆའི་སྐོང་གཞི་ཞིག་ཏུ་
གྱུར་བ་རེད། དེ་ནི་རྒྱུར་བཏང་རྒྱལ་ཁབ་སློབ་སྦྱོར་འགྲུགས་ཆེ་ཆུང་དབར་གྱི་གྲེད་
སྐངས་ངན་པ་ལང་ཤོར་གྱི་བརྗོད་ཐལ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་དོན་དངོས་དང་འབྲེལ་
བ་གང་ཡང་ཡོད་པ་མ་རེད། ཀྱང་ལའི་ཁུང་གིས་འཕགས་པ་རིན་པོ་ཆེར་བོད་
ཆོས་ཁ་གསུམ་དབང་ཡོན་དུ་ལུལ་དོན་ནི། གཅིག་ནས་རྒྱ་ནག་ཏུ་སོག་པོའི་སློབ་སྦྱོར་

ཤུགས་སྲ་བརྟན་གཏོང་ཆེད་པོད་ནས་རྒྱབ་སྐྱོར་འཕྲོ་བ་རྒྱུ་མེ་བ་བཅངས་པ་དང་།
གཉིས་ནས་ལྷ་མར་དད་གུས་དང་ལྷ་སྐྱོབ་དམ་ཚིག་གི་སྐྱོད་དུ་ཚོས་སྤྲོས་ཀྱི་བྱེད་
ཚུལ་ལྟར་དེ་སྐབས་སོགས་པོ་འོ་སྐྱོབ་སྤྱད་རྒྱུ་ལའི་རྣམ་འགྲུར་ལྟར་ཡིད་འོངས་
མཚོན་རྗེས་སྲ་ལྷུལ་བ་ཞིག་ལས་གཞི་རྩའི་པོད་ཀྱི་ནང་སྤྲོས་སྤྱད་པ་ལྟར་བའི་
དབང་ཆ་པོད་པ་རང་ཉིད་ཀྱི་ལག་ཏུ་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་ན། །མཇུག་འབུལ་
སྐབས་དངོས་བཤམས་ཡིད་སྐྱུལ་གྱི་སྐྱོ་ནས་རང་ཅག་ཚང་མས་སྤོང་བཞི་སྤོང་སྲན་
ཉི་ཟླ་དང་བཅས་པ་ཡོངས་རྒྱུགས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཞིང་མཚོག་དཀོན་མཚོག་ལ་
དམིགས་ཏེ་མཚོན་པ་འབུལ་སྤོལ་ཡོད་ཀྱང་དངོས་སྤྱད་ལྟར་འབུལ་རྒྱུ་ཡོད་པ་ཞིག་
དང་འབུལ་དབང་ཡོད་པ་སྲ་གཅིག་ལ་ག་ལ་ཡོད་དེ། གལ་ཏེ་ཀྱུ་བ་ལའི་ཁྲུང་ནས་
དངོས་སྲ་ལྷུལ་བའི་དབང་དུ་བཏང་ཡང་ཀྱུ་བ་ལའི་ཁྲུང་སོག་པོ་ཡིན་པ་མ་ཟད་ཀྱུ་བ་
ལའི་ཁྲུང་ནས་རྒྱ་རྒྱལ་གོང་མ་ཡོན་གྱི་གོ་ས་མ་ལྷངས་པའི་སྐྱོན་ནས་ཡིན་སྐབས་
སོག་པོའི་བྱས་རྗེས་རྒྱ་མིས་ངོ་གསོར་འབྲེར་བའི་རྒྱ་མཚོན་ཏེ་ལ་འབྲུ་ཅམ་ཡང་
ཡོང་ཤེས་སྤངས་མེད་པ་ཞིག་རེད།

༡༦) ཏུ་མིང་ཡུང་ལོ་ (Yung-lo) རྒྱལ་པོས་རྗེ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་སློབ་བཟང་
གྲགས་པ་རྒྱ་ནག་ཏུ་གདན་ཞུའི་མི་སྡེ་རྗེས་བཏང་བར་ཐོག་མར་མངལ་ཁ་ཡང་
མ་གནང་། རྗེས་སྲ་རྒྱ་ཡུལ་དུ་འབྱོན་རྒྱུ་དགག་བྱ་ཆེ་ལ་དགོས་པ་རྒྱུང་བའི་རྒྱ་
མཚོན་དང་བཅས་ཞལ་བཞེས་མ་མངའ་བར་སྐྱོམ་བྱེད་ཀྱི་རྗེས་མ་བྱམས་ཆེན་
ཚོས་རྗེ་ཤུག་ལེ་ཤེས་གཏོང་གནང་མངའ་པ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༠༡ ལོར་རྒྱ་ཡུལ་དུ་བྱོན།
པོད་རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་ན་དུས་སྐབས་དེ་ལྟར་རྗེ་རིན་པོ་ཚོས་གོང་མའི་བཀའ་བརྩེ་
དང་ལེན་ཞུ་དགོས་པ་ལས ། རང་ཉིད་ཀྱི་སྐྱོབ་མ་སྐྱོམ་བྱེད་བཏང་དོན་དང་། རྒྱའི་
མི་སྡེ་ཁག་མངལ་འཕྲད་ལ་ཀ་ཀོར་གནང་ཐབས་མ་མངོན།

༡༧) ཡང་ས་སྐྱའི་མི་ཐོག་འགའ་ཤས་དང་། དག་གྲུ་རིན་སྐྱུངས། གཙང་པ་སོགས་

ལ་གོང་མས་ཚེ་ལོ་དང་ཐམ་ཀ་སྤུལ་བ་གསལ་ལ་བརྟེན་པོད་རྒྱ་ནག་དང་ཁ་འབྲལ་
ཐབས་མེད་པ་ལྟ་བུ་རེད་པོད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། ། ས་སྐྱུས་པོད་རྒྱལ་ཡོངས་ལ་དབང་
རྒྱུར་བྱེད་སྐབས་སོགས་པོ་ རི་གོང་མའི་དུས་རབས་ཡིན་སྐབས་དྲི་བ་འདི་ཡོང་གེས་
སྤངས་མེད། དེ་སྐབས་པོད་སོག་གཉིས་ཕན་ཚུན་མཚོན་ཡོན་དང་ལྟ་སྦྱོང་རོགས་
རེས་ཡོད་པས་དོན་དམ་གྱི་མངོའ་བརྟེ་ཡོད་པའི་བྱིམ་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་རེད།
མ་ཟད་རྒྱ་ནག་ཏུ་མིང་གི་རྒྱལ་པོ་གཉིས་པ་ཡུང་ལོ་ནས་ཕག་གྲུ་གྲགས་པ་རྒྱལ་
མཚན་རྒྱ་ནག་ཏུ་གདན་ལུ་སྤུལ་ཡང་ཞལ་བཞེས་གནང་མེད་པ་དེས་སྐབས་དེར་
པོད་ཐོག་རྒྱ་ནག་གོང་མའི་དབང་ཆ་མེད་པ་བསྟན་པ་རེད།

༡༤) རྒྱ་མིས་པོད་ནང་དབང་བྱགས་རྒྱང་ཚགས་རེ་བྱུང་བུས་པའི་དཔའ་ཐལ་གྱིས་
པོད་ནང་རང་སྲིད་རང་སྦྱོང་ལས་སྤྱི་རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་ལུ་པ་བཤད་ན ། དེ་རྒྱ་ཚོས་
རྒྱལ་ཚོའི་སྐབས་རྒྱ་ནག་ཏུ་དབང་རྒྱུར་ཐེངས་མང་བུས་པས་རྒྱ་ནག་པོད་ཀྱི་མངའ་
ཁོངས་ཡིན་ལུགས་བཤད་ན་མི་འགྲིགས་པ་མེད།

༡༥) སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༦ ལོར་མན་ཏུའི་རྒྱལ་པོ་དང་པོ་ལུན་ཅེ་(Shun-Chih)ནས་
ལ་གོང་ས་ལྗེ་པོ་ཚེན་པོ་རྒྱ་ནག་ལ་གདན་ལུས་སྐབས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་རྒྱལ་པོ་
གདན་འདྲེན་ལུས་པ་ལྟར་བུས་བཀུར་བརྟེ་མཐོང་དང་བཞུགས་སྦྱིག་ལུས་ཡོད།
པོད་འདི་བཞིན་རྒྱ་ནག་གི་མངའ་ཁོངས་ཡིན་ཚེ་རྒྱའི་གོང་མར་སྲིད་ལུགས་དང་
མཐུན་པའི་བུས་བཀུར་གནང་དགོས་པ་ལ་དེ་ལྟར་གནང་མི་འདུག དེ་ལྟར་རྒྱལ་
ཁབ་འདྲ་མཉམ་གྱི་རྣམ་པའི་ཐོག་ལྷ་སྦོའ་མཚོན་ཡོན་གྱི་བརྟེ་མཐོང་སྲིད་ན་མ་
གྲགས་པའི་བསྐྱེ་བསྐྱང་ཚེན་པོ་ལུས་འདུག

༡༦) གོང་མ་ལུན་ཅེ་ནས་ལ་རྒྱལ་མཚོག་ལྗེ་པོ་ཚེན་པོར་མཚན་གསལ་འདྲའ་ས་
གསེར་ཐམ་བཅས་སྤུལ་བར་བརྟེན། པོད་རྒྱ་ཁོངས་སུ་གཏོགས་ཚུལ་རྒྱ་སྤྱིགས་
ནས་བཤད་ཡོད་པའི་སྐོར། ལ་སྐབས་མགོན་ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་རེན་པོ་ཚེས་གོང་མར་

མ་འོངས་མངོན་གྱི་ལུང་བསྟན་སོགས་གནང་བར་ཐུགས་དད་ལྷག་པར་བསྐྱེད་
དེ་རྒྱ་ལུལ་དུ་གདན་དངས་ཏེ་མཚོན་ཡོན་དུ་བཀྱར་ཏེ་ཕན་ཚུན་མཚན་བསྟོན་
དང་འཇའ་ས་གསེར་ཐམ་སོགས་འབྲུལ་རེས་གནང་བ་ནི་མཚོན་ཡོན་གྱི་མངོན་
རྒྱུན་ལས། མཚན་བསྟོན་འཇའ་ས་སྤུལ་བ་ཙམ་གྱིས་མངའ་འོག་ཏུ་ཚུད་པར་མི་
འབྱུང་། གསེར་ཐམ་གྱི་ཁ་རིས་བརྗོད་ཚེག་ཏུ་འང་རྣམ་སྤྱོད་གས་དགེ་བའི་ཞིང་གི་
ལ་རྒྱལ་དབང་ས་སྤོང་ཡོངས་ཀྱི་བདག་པོ་ཐམས་ཅད་མཐུན་པ་བརྗོད་ལྟར་ཏུ་ལའི་
ལྷ་མའི་ཐམ་ཀ་ཞེས་འཁོད་པའི་བརྗོད་དོན་ནས་གསལ་པོར་ཉོགས་ཐུབ། ལ་གོང་
ས་སྐྱ་ཕྱིང་ལྷ་པ་ཆེན་པོས་རྒྱ་ནག་ཅིན་རྒྱལ་པོར་མཚུ་ཤི་ཞེས་ཆེ་བརྗོད་ཀྱི་མཚན་
གནས་གནང་བ་དེ་ནས་བཟུང་དེ་ཕྱིན་ཏུ་ཅིང་ཞེས་འབོད་པའི་མིང་དེ་བསྐྱར་
ནས་མཚུ་གོང་མ་ཞེས་པའི་མིང་དེ་ཆགས་ཡོད། དེ་ལྟར་ཕན་ཚུན་ཆེ་བསྟོན་གྱིས་
བཀྱར་མཚོན་གྱིད་དུ་མཚན་གནས་འབྲུལ་རེས་གནང་བ་ཙམ་གྱིས་གཅིག་ཁོངས་
གཅིག་གཏོགས་ཡིན་པ་འབྲུབ་ཀྱི་ཡོད་ན། རྒྱ་ནག་པོད་ཁོངས་སུ་འབྲུབ་པར་འདོད་
ན་འགྲིགས་ཀྱི་རེད་དམ། དེ་མཚུངས་རྗེ་སྐྱ་ཕྱིང་བཙུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་རྒྱ་ནག་ཏུ་
ཆིབས་སྐྱར་སྐབས་སུ་སུའི་རྒྱལ་པོས་ཀྱང་མཚན་རྒྱུ་ཆེན་པོ་སྤུལ་འདུག་པས་པོད་
སུ་སུའི་མངའ་འོག་ཏུ་ཡིན་པ་འབྲུབ་ཀྱི་རེད་དམ།

༡༡) དེས་མ་ཚད། རྒྱ་ནག་གི་ནང་མོན་མིང་ལིང་ལྷང་ནས་མཚུར་ངོ་ལོག་ཟིང་
འབྲུག་སྐབས་གོང་མ་ཁྲུང་ལའི་ནས་ལ་གོང་ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོར་པོད་སོག་གི་དམག་
རོགས་ཡོང་བ་ཞེས་ལྟན་གསེང་ཞུ་འགྲོར་ལ། པོད་སོག་གི་དམག་རྒྱལ་ས་རྒྱ་ལུལ་
དུ་ཆོ་བས་མི་ཐུབ་ཅིང་། འབྲུམ་ནད་མ་ཐར་བས་ཕན་ཐོགས་དཀའ་བ་དང་། ལྷག་
པར་སོག་པོའི་དམག་མི་རྣམས་དག་ལྷགས་ཆེ་ཡང་བཀོད་རྒྱུ་དཀའ་བས་ཕན་
ཐོགས་མེད་ལྷགས་བཀའ་ལན་སྐྱུལ་ཡོད་པ་དེས་ལ་གོང་ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོར་སྐྱེད་བང་
ངོ་ཡོད་དང་། དེ་སྐབས་པོད་དང་རྒྱ་ནག་གི་གནས་སྤངས་གསལ་པོར་མཐོང་ཐུབ།

༡༩) པེ་ཅིང་དུ་ཨ་འི་འགུང་ཚབ་འོག་དེའི་ (W.W. Rock Hill) རས་ཏུ་ལའི་
ཟླ་མ་ལུ་པ་རྒྱ་ལྟ་ལེ་བས་སྐབས་རྒྱ་ལྟ་ལི་དཔོན་རི་ཁྲོམ་རང་དབང་གི་བདག་
པོར་བརྟེན་འཛོག་ལུས་པ་ལས། དེ་མིན་གྱི་མཐོང་ཚུལ་གཞན་ཡོད་པ་རྒྱ་ལྟ་ལི་ཡིག་
རིགས་དང་། དེའི་བསྐྱབས་གང་གི་ནང་དུ་འང་འཁོད་མེད་ལུ་ཁྲོམ་ཁོང་གིས་བརྟེན་
དེབ་ནང་གསལ་པོར་བཀོད་ཡོད་པ་རེད། གང་ལྟར་རྒྱ་ལྟ་ལི་མས་ཚོས་སྟོན་
ནས་ཟླ་མར་བཀུར་ཞིང་། སྲིད་སྟོན་ནས་པོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོར་ཆ་འཛོག་གིས་བརྟེན་
མཐོང་ཆེན་པོ་ལུས་འདུག དུས་རབས་སྟེང་གཉིས་ཙམ་རིང་ཡགོང་ས་ཏུ་ལའི་
ཟླ་མ་སྐྱོན་ག་རིམ་པས་དབང་བསྐྱར་གནང་བ་ནས། དུས་རབས་བརྒྱ་དྲུག་པ་ཙམ་
བར་ཡགོང་ས་ཏུ་ལའི་ཟླ་མ་དང་རྒྱ་ལྟ་ལི་མའི་དབར་འབྲེལ་བ་བྱུང་ཞིང་། དེ་
ནི་སྟོན་གས་གཅིག་ནས་ཚོས་དང་། གཉིས་ནས་སྲིད་ཀྱི་འགོ་འཁྲིད་དབར་གྱི་འབྲེལ་
བ་ཞིག་རེད།

༢༠) སྲི་ལོ་ ༡༧༡༤ རང་ཨི་ཀྱ་ལི་ (Italy) ཚོས་སྟོན་པ་དེ་སི་དེ་རི་ (Desideri)
ཞེས་པ་བལ་ཡུལ་ནས་གཞིས་རྒྱུ་བརྒྱུད་ལྷ་སར་འབྱོར་ཏེ་ ༡༧༡༥-༡༧ བར་ལྷ་སར་
སྲིད་སྟོན་བཞིན་ནས་བརྒྱུད་གསལ། དུས་དེའི་སྐབས་པོད་ཀྱི་རྒྱལ་སྲིད་ཏུ་ལའི་ཟླ་
མའི་འོག་རང་དབང་ལྡན་པའི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་གིས་རང་བཙན་གཙང་མར་འཛོན་སྟོང་
གནང་གི་འདུག་ཅེས་བརྗོད་ཡོད་པ་རེད།

༢༡) སྲི་ལོ་ ༡༧༣༠ ལོར་ཡུལ་དབང་སྐྱེས་བདུན་པ་མཚོག་ ཨ་མདོ་སྐྱེ་འབྲམ་
ནས་ལྷ་ལྷན་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་ཆིབས་ཞལ་སྐྱེས་སྐབས་དམིགས་བསལ་གྱི་སྐྱེ་སྲུང་ཕེབས་
སྐྱེལ་དུ་གོང་མའི་སྐྱེས་བཙུན་བཞི་པ་འབྲི་ཚུ་བར་དང་། རྒྱའི་ཨ་མ་ལྷན་དམག་ཉིས་
སྟོང་། སོག་པོའི་སྐྱེན་བདག་ཁག་བཅས་བཅར་ཡོད་པར་བརྟེན་པོད་རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་
ལུགས་བཅད་ཡོད། དེ་ཙམ་གྱིས་པོད་རྒྱ་ཁོངས་སུ་སྐྱབ་བྱུང་གྱི་ཡོད་ན། སྲི་ལོ་གོང་
དུ་ལེ་ལུའི་ཟླ་མེན་པོ་ལྱི་སྐྱེ་སྲུང་བ་སྟེང་ངར་ལན་ཏེ་ནས་བཏང་བ་ཡིན་ཅང་སྟེང་

སྲིད་ཀྱི་དབང་ལུང་བསྐྱར་སྲོལ་ཡོད་བཤད་འདུག་པར། བོད་ནི་འཕགས་མཚོག་
སྐྱེན་རས་གཟིགས་ཀྱི་རྣམ་སྐྱེལ་བོད་རྗེ་གཉེན་ཁྲི་བཙན་པོ་ནས་བཟུང་ཚོས་རྒྱལ་
དང་། ས་སྐུ། བཤག་བྱ་སོགས་སྐྱེ་སྲིད་རིམ་བོམ་གྱིས་བོད་རྗེ་ཚོས་སྲིད་དབང་ཆ་
མངོད་པ་མ་ཟད། རྗེ་དགོ་འདུན་གྲུབ་ནས་སྐྱེ་སྲིད་བཞི་པ་བར་ཚོས་སྲིད་གཉིས་གཏོ་བོ་
དང་། དེ་རྗེས་སྐྱེ་སྲིད་ལྷ་པ་ཆེན་པོ་ནས་བཟུང་ཚོས་སྲིད་གཉིས་ཀའི་མངའ་བདག་
བསྐྱེད་ས་ལུས་ཡིན། ལྷ་སྐྱེད་ས་མགོན་སྐྱེན་གཞོན་ལུང་སྐྱེད་སྲིད་སྲིད་ནས་ཁྲུང་
འགན་བཞེས་པ་དང་སྐྱེན་སོན་མཚམས་ཚོས་སྲིད་གཉིས་ཀའི་བྱུགས་འགན་བཞེས་
ཀྱི་ཡོད། ཚོས་ཀྱི་དབང་ལུང་གནང་ཚད་ལ་སྲིད་དབང་བསྐྱར་ལུགས་བཤད་ན་
ཚོས་ཀྱི་དབང་ལུང་རྒྱ་དཀར་ནག་དང་། བལ་ཡུལ། ལ་དྲགས་དྲ་སོགས་ལུགས་
ནང་བསྐྱེད་གར་བྱུབ་ལ་ཡོད་གཤིས་དེ་དག་ལའང་སྲིད་དབང་ཡོད་ལུགས་གསུང་
དགོས་རྒྱུར། ཚོས་དབང་སྲིད་ལ་བསྐྱེད་ཏེ་བཤད་ན་མི་འགྲིགས།

༡༥) ཐ་ན་བོད་ནང་དུ་ཡོད་པའི་མཚུངས་སྐྱེ་ཚབ་ཚོས་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ནང་ཕན་ཚུན་
སྲིད་བསྐྱོད་སྐབས་བོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་ནས་དམ་སྲུག་ཕབ་པའི་རྟ་ཁལ་བསྐྱེལ་
འཇུག་ལམ་ཡིག་མེད་པར་ཁོང་ཚོ་བོད་ཀྱི་ས་ཐོག་ཏུ་རང་སྲུང་གང་དམ་གྱིས་བསྐྱོད་
ས་མེད། དེ་ནི་བོད་ནང་རྒྱ་མིའི་དབང་བྱུགས་གཏན་ནས་མེད་པའི་རྟ་གས་མཚན་
གསལ་པོ་ཞིག་རེད།

༡༦) ལྷ་སྐྱེལ་དབང་སྐྱེ་སྲིད་བདུན་པའི་སྐྱེ་དུས་ནས་བཟུང་བོད་དུ་མཚུངས་ཨམ་རྒྱན་
སྐྱེད་ས་བསྐྱོད་སྐོར། སྐྱེད་སྐབས་དེ་དག་ལ་མཚུངས་གཞུང་དང་བོད་ཀྱི་དབང་འཛིན་
དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ནི་མཚོན་ཡོན་བཀའ་རེས་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་ཐོག་ནས་བྱུང་བ་
ཞིག་ཡིན་པ་ལས་བོད་འདི་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་སྐྱེ་སྲིད་ས་པ་དངོས་བྱུགས་བརྒྱད་
གསུམ་ནས་མེད་པའི་ཡིན། ལྷག་པར་བོད་རྗེ་ཚོས་ཨམ་རྒྱན་དེ་དག་སྐབས་དེའི་མཚུངས་
སྲིད་གཞུང་གིས་བཏང་བ་ལས། རྒྱ་ནག་དམ་མི་རིགས་ཀྱིས་བཏང་བ་མིན་ལ།

སྐབས་དེར་རྒྱ་ནག་དམི་རིགས་རང་ཉིད་མཚུངས་དབང་ལོག་ཏུ་གནས་ཡོད།
མཚུངས་རྒྱ་ནག་དབང་བསྐྱར་བྱས་པའི་རིང་ལ་ཀོ་རི་ཡ་དང་། སྤྱི་ཉི་མམ། ཀམ་ལྷོ་
ཉི་ཡ། སྤུ་མོག་བཅས་པར་མཚུངས་སྤྱིད་གཞུང་གིས་དབང་བསྐྱར་བྱས་ཡོད་ཀྱང་།
ད་ཆ་རྒྱལ་ཁབ་དེ་དག་རང་དབང་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་གྱུར་ཟིན་པ་རེད། གལ་ཏེ་རྒྱལ་ཁབ་
དེ་ཚོས་ད་དུང་རྒྱ་མིའི་ཆ་ཤས་སུ་ཁས་ལེན་བྱས་པ་ཡིན་ན། བོད་ཀྱི་ཐོག་ལ་ངོས་
ནས་དམི་པ་བསལ་དཀའ་རྙོག་ཡོང་དོན་མ་མཆིས་སྟེ།

༩༠) སྤུ་མོ་ ༡༧༤༤ ལོར་གོར་བོད་དམག་འབྲུག་སྐབས་མཚུངས་མས་ལན་གཅིག་
དམག་རོགས་བཏང་སྟེ་རྒྱ་བོད་ཐུན་མོང་ནས་གོར་ཁ་མཐར་སློང་བཏང་བཞི་རྒྱ་
བོད་མཚོན་ཡོན་དང་། རྒྱལ་ཁབ་མངོའ་འབྲེལ་ལ་བརྟེན་རོགས་རམ་བཏང་
བ་ལས། བོད་ཀྱི་མགོན་སྐབས་དཔུང་གཉིན་ལྟ་བུར་བཏང་བ་ཅུ་བ་ནས་མ་རེད།
དམག་རོགས་བཏང་བ་ཅུ་མ་གྱིས་མངའ་ལོག་ཏུ་ངོས་འཛིན་དགོས་ན་འཇམ་སྐྱོང་
མཐུན་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་པན་གཅིག་གོགས་བྱེད་སྲིལ་ཡོད། དཔེར་ན། སྤུ་
མོ་ ༡༧༧ ལོར་རྣང་ལ་དེའི་ཤིའི་དམག་རོགས་རྒྱ་གར་གྱིས་རྒྱབ་ལངས་བྱས་
པར་བརྟེན་རྣང་ལ་རྒྱ་གར་མངའ་ལོག་ཏུ་སྐྱབ་བྱུང་གི་རེད།

༩༡) སྤུ་མོ་ ༡༤༡༡/༡༣ ལོར་རོག་ཉིལ་མཚོ་སློང་བརྒྱད་དབུས་གཙང་ལ་ཡོང་
ཅིས་བྱས་ཀྱང་། བོད་གཞུང་གིས་ཁས་ལེན་མ་གནང་སྐབས་ནག་ཆུ་ས་ཁོངས་ནས་
སྤུར་ལོག་བྱེད་དགོས་བྱུང་འདུག སྤུ་མོ་ ༡༧༠༤ ལོར་ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་སྐྱེས་ལོང་
བརྒྱ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་རྒྱ་ནག་རི་པོ་ཅེ་ལྟ་དང་། དེ་ཅིང་དུ་ཆེབས་སྐྱུར་སྐབས་ཁོང་
མངའ་ཁར་བཅར་ཏེ་ཨ་རི་དང་བོད་གཞུང་དབར་ཐོག་མའི་འབྲེལ་བ་བྱུང་། བོད་
རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་ན་ཁོང་རྒྱ་ནག་ཏུ་བཅའ་སྟོང་ཨ་རིའི་གཞུང་ཚབ་པ་ཡིན་པར་བརྟེན་
བོད་ཀྱི་ས་ཐོག་ནས་སྤུར་སློག་མི་ཤེས་པ་དང་། རྒྱ་གཞུང་དང་གོ་བསྐྱར་མེད་པར་
འབྲེལ་བའང་བྱེད་ཤེས་ཀྱི་མ་རེད།

༡༩) རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡིངས་ཀྱི་ཚ་བྲིམས་པོད་དུ་གསལ་བསྐྱར་བྱས་པའམ། པོད་
མིས་མིང་རྟགས་བཀོད་པ་དང་། ཁས་ལེན། ལག་ལེན་བསྐྱར་བ་སོགས་པོད་ཆགས་
ནས་བཟུང་ཚ་བ་ཉིད་ནས་བྱུང་མེད། འདི་སྐོར་ཚ་འཛིན་འཕེར་བའི་ཡིག་ཆ་དང་།
ལོ་རྒྱུས་ཁྲུངས་ལྷན་རིགས་པོད་དམ། རྒྱ་ནག། ཡང་ན་རྒྱལ་ཁབ་ཆེ་ཆུང་སྲུ་ལའང་
བསྐྱར་རྒྱ་དང་པོད་རྒྱ་ཚ་བ་ནས་མེད།

༢༠) སྤེ་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་དབྱིན་ཇི་དང་། རྒྱ་ནག་ཆོང་འབྲེལ་ཆེངས་ཡིག་གཅིག་
བཞག་འདུག་པར་དེའི་ནང་། པོད་དང་དབྱིན་ཇི་ཆོང་འབྲེལ་བྱ་རྒྱུ་བཀོད་ཡོད་
སྐབས། ༡༩༠༩ ལོར་དབྱིན་ཇི་ཆོང་འབྲེལ་གྱི་དམིཎ་ཡུལ་དེ་བཟུང་ནས་པོད་
དུ་ཡོང་ཡོད་ཀྱང་། པོད་གཞུང་ནས་ཁོང་གཉིས་ཀྱི་ཆེངས་ཡིག་དེར་ངོས་འཛིན་
གཏན་ནས་གནང་ཡོད་པ་མ་རེད། སྐབས་དེའི་རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་སྐྱེ་ཚབ་ལོར་
ཉི་ཀར་ཇོན་ (Lord Carzon) རས་ལྷ་སར་དམག་དཔུང་ཞིག་བཏང་ཡོད་པ་དེའི་
དམག་དཔོན་སར་ཨམ་ལྷན་ནས་མཇལ་འཕྲད་དུ་འགྲོ་རྒྱུའི་འཕྲིན་ལན་བཏང་བར་
པོད་གཞུང་གིས་འགྲོ་རུ་མ་བཅུག་པ་རེད།

༢༡) དེའི་རྒྱུན་གྲིས་ ༡༩༠༩ ལོར་དབྱིན་ཇིའི་སྤྲོགས་ནས་ཡུང་ཏ་སི་སྐན་ཉི་
(Young Husband) དང་པོད་གཞུང་སྐྱེ་ཚབ་ཐད་ཀར་ལྷ་སར་ཆེངས་ཡིག་བཞག་
དགོས་བྱུང་ཡོད། ཆེངས་ཡིག་དེའི་ནང་ལ་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ཞིག་ལ་ཆ་
འཛིག་བྱས་ཡོད་པ་ལས་པོད་རྒྱ་མིའི་ཁོངས་གཏོགས་སམ། མིང་ཙམ་གྱི་ཁོངས་
གཏོགས་སོགས་ཚ་བ་ནས་ཁས་ལེན་བྱས་མི་འདུག ། དཔེར་ན། ཆེངས་ཡིག་དེའི་
ནང་དབྱིན་གཞུང་གི་བཀའ་འཁྲོལ་མེད་ན་པོད་དོན་ཐོག་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དག་སྲུས་
ཀྱང་ཐེ་བུས་བྱེད་མི་ཚོགས་པ་བྲིས་འདུག ། ཡིག་ཆ་དེར་རྒྱ་ནག་གི་མིང་གང་
ཡང་གསལ་འཁོད་མེད་སྐབས་སྤེ་རྒྱལ་གྱི་ཐེ་བུས་བྱེད་མི་ཚོགས་པའི་ཁོངས་སུ་རྒྱ་
ནག་གཏོགས་དགོས། དེ་དུས་མན་རྒྱའི་ཨམ་ལྷན་ཡུའུ་ཐའེ་དང་། བལ་པོའི་སྐྱེ་ཚབ་

གེབ་ཀྱི་ཐོ་ཏུ་ལྷན་དུ་འདུག་གཞུང་གི་སྐྱོ་ཚབ་ཀྱི་ངོ་ས་དཔོན་སློབ་མོ་རྒྱ་ནག་དབང་
ཕུག་བཅས་པར་དཔང་ལྷན་དུ་འཛིན་། གལ་ཏེ་པོད་རྒྱ་ནག་གི་མངའ་ཁོངས་ཡིན་ན།
རྒྱ་ནག་སྐྱོ་ཚབ་ནས་གཙོ་བོ་འཛིན་པའི་འགན་ལེན་གྱི་ཐོག་ནས་རྒྱ་ནག་གི་འཕུས་མེའམ།
སྐྱོ་ཚབ་གྱི་མིང་ཚིངས་ཡིག་ནང་གསལ་དགོས་རྒྱུ་མ་ཟད། རྒྱ་ནག་གི་དགོས་དོན་
ཡང་ངོས་པར་བཀོད་དགོས་རྒྱུ་དེ་ལྟར་བྱུང་མི་འདུག།

༡༥) ༡༩༠༩ ལོར་དབྱིན་དམག་ལྷ་ས་ནས་ཕྱིར་སློབ་ཐང་ལྷོ་ལྷོ་རྒྱ་གཞུང་སྐྱོ་ཚབ་
ཨ་མ་ལྷན་ནས་སློབ་འབྲུག་གི་ཤུ་ཅུ་ལྷན་པོད་གཞུང་གི་ཡིན་ཕྱགས་བརྗོད་དེ་དབྱིན་
ཇིར་སྤྱད་པར་བརྟེན་པོད་རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་ཕྱགས་བཤད་འདུག་ཅུང་། པོད་གཞུང་
ནས་རྒྱ་གཞུང་ལ་རོགས་རམ་གནང་གོགས་སྤུ་ཕྱིར་ལུ་རོགས་མེད། མ་ནས་
ཚིངས་དངུལ་སྤྱད་པ་ཙམ་གྱིས་མངའ་ཞབས་སུ་ཚུད་ཆོ། དེ་ལྷན་པོད་ནས་བལ་
དངོས་འཐོར་གྱི་ལྷན་སྐབས་སོག་པོ་ཆ་ཉན་ཏེ་ཐོག་ཕྱི་སོགས་ནས་དངུལ་འཐོར་
ཁྱོན་ཆེ་ཕུལ་འདུག་པ་དེ་མཚམས་པོད་སོག་པོའི་མངའ་ཞབས་སུ་ཚུད་དགོས་ལྷན་
པོད་གནས་ལ་འདི་རི་ཏུ་གྱིས་རྒྱས་འགོ་བས་མི་ཐུབ།

༡༦) ༡༩༠༩ ལོར་པེ་ཅིང་དུ་དབྱིན་ཇི་དང་། རྒྱ་ནག་དབང་ཚིངས་ཡིག་བཞག་
སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་གོང་གི་ཚིངས་ཡིག་ནང་གསལ་པོད་གནད་ཆམས་ཆ་
འཛོག་ཕྱིད་རྒྱ་དང་། དེའི་ནང་གི་དོན་ཚན་ཆམས་དབྱིན་གཞུང་དང་རྒྱ་གཞུང་
གཉིས་ཀས་འཁྲར་མཉམ་ལེན་ཕྱིད་རྒྱ་ཁས་ལེན་གྱིས་འདུག།

༡༧) རྒྱ་མིས་པོད་ནང་དུ་སྐྱོ་ཚབ་རྒྱ་ལེ་ (Suzerainty) ལྷོ་ནང་སྤྱི་དང་སྤྱི་དང་
གི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་ཕྱགས་བརྗོད་དོན་ནི། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༧ ལོར་དབྱིན་ཇི་དང་ཅུ་སུ་
གཉིས་དབང་བཞག་པའི་ཚིངས་ཡིག་གི་ཚིག་དོན་ལ་ཅུ་འཛོན་གྱིས་པ་ཞིག་ཡིན་
འུལ་ཡང་འདི་ནི་དབྱིན་ཇི་དང་ཅུ་སུ་གཉིས་པོས་སློབ་ཏུ་བཞག་པ་དང་པོད་
གཞུང་གིས་དེ་འདྲ་མཁྱེན་ཆོར་དང་ངོས་ལེན་གནང་བ་མེད། །

༡༥) སྤྱི་ལོ་བརྒྱ་ཕྱུག་བརྒྱ་པ་ནས་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༡༡ བར་པོད་གཞུང་གི་ཡིག་ཆ་ཁག་ཏུ་
རྒྱ་པོད་མཚོན་ཡིན་ཞེས་འཁོད་ཡོད་པ་ལས། པོད་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་དབང་འོག་ཡིན་
པའི་ཡིག་རིགས་གཅིག་ཀྱང་ཡོད་པ་མ་རེད།

༡༧) དེ་རྗེ་རྒྱ་ནག་མཚུངས་རྒྱལ་རིགས་ཀྱིས་དབང་སྐྱུར་བྱེད་སྐབས་པོད་ཀྱི་སྲིད་འོག་
ལ་བྱས་མེད་བྱས་འཁྲིའི་ཐེ་བྱས་བྱས་ཏེ་རིམ་པས་དབང་བྱགས་རྗེ་ཆེར་བཏང་བའི་
བྱས་ཉེས་ལ་ ༡༠༡ ལོར་པོད་མེས་འོ་ཚོལ་མཐར་སྐྱེལ་བྱས་ཤིང་། སྐབས་དེར་
སྤྱི་སར་ཡོད་པའི་ཨ་མ་སྟན་དཔོན་དམག་བཙས་ལ་རྒྱ་ནག་མཚུངས་གཞུང་ནས་རྒྱལ་
འོགས་དཔུང་སྟོན་གང་ཡང་བྱེད་མ་རྒྱས་པར་པོད་དུ་ལོ་ ༡༥༠ ཅམ་བསྟན་པའི་
མཚུངས་དཔོན་དམག་རྣམས་ ༡༠༡༣ ལོར་པོད་མེས་མཐར་སྟོན་བཏང་སྟེ་བྱལ་མེད་
བཟོས་པ་རེད།

༡༨) ལོ་དེར་ཡགོང་ས་སྐྱ་ཤེང་བརྒྱ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་མཚོག་རྒྱ་གར་ནས་པོད་དུ་
ཤེར་ཕེབས་གནང་སྟེ་པོད་འདི་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་གསལ་བསྟགས་
བརྒྱུངས་པར་བྱིམ་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱི་ཀྱང་དགག་བྱ་ཞུས་མེད་པར་པོད་ཀྱི་
ཁྲིམས་མཐུན་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གནས་སྡངས་སྤར་བས་སྲ་བརྟན་དུ་གྱུར་པ་
མ་ཟད། པོད་ལྗོངས་རྣམས་སྤུལ་བའི་གསེར་ཐམ་ཆེན་མོ་སྟེ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའི་
ལུང་གིས་ས་སྟོང་རྒྱལ་བསྟན་གྱི་བདག་པོ་ཞེས་འཁོད་པའི་ཐམ་ག་ཕབ།

༡༩) སར་ཅལ་སེ་སྟེལ་ (Sir Charles Bell) མཚོག་ནས་པོད་ཀྱི་མི་མང་
ཞེས་པའི་དེབ་ནང་། ད་ཆ་པོད་ནང་རྒྱ་མིའི་དབང་བྱགས་རྗེ་གསེར་ཐམ་པ་མ་ཟད།
པོད་མིའི་ངོས་ནས་ཀྱང་རྒྱ་མིའི་བརྒྱ་གཡོག་ལྟ་བུར་ངོས་ལེན་ནམ་ཡང་བྱེད་ཀྱི་མི་
འདུག་ཅེས་འཁོད་འདུག །

༢༠) ༡༠༡༩ ཟླ་བ་དང་པོ་ རི་ནང་སོག་པོ་ རི་རྒྱལ་སར་སོག་པོད་ཆིངས་ཡིག་
གཅིག་བཞག་པའི་ནང་སོག་པོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ངོས་ནས་མཚུགས་མའི་དབང་

འོག་ནས་ཐོན་པ་དང་། ལ་ལོང་ས་ཏུ་ལའི་ལྷ་མ་རིན་པོ་ཆེ་བོད་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་
ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་གཙོ་བོ་ཡིན་པ་སོགས་པོ་ འི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ཁས་ལེན་ཞུས་པ་དང་། དེ་
བཞིན་ཇི་བཙུན་དམ་པ་དོ་ཐོག་ཕུ་སོགས་པོ་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་གཙོ་
བོ་ཡིན་པ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ནས་ཁས་ལེན་གནང་བ་སོཾ་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་རང་ཐག་
རང་གཙོད་བྱས་པ་རྒྱ་མིས་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཡོད་རུང་རྩོགས་གཉིས་ཀར་སྐྱང་
རྩོད་བྱས་མི་འདུག།

༡༩) ལ་སྐབས་མགོན་ལྷ་སྐྱེད་བཙུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོའི་སྐབས་བོད་བརྒྱུད་གངས་རི་
ངོ་མོ་སྐང་མར་ (Mount Everest) འདྲེགས་མཁན་ཆོས་བོད་གཞུང་ལ་བཀའ་
འཁྲོལ་ཞུ་དགོས་འདུག་པ་དེ་ནི་བོད་ཀྱི་ས་ཐོག་ཏུ་ཡུལ་ཁག་གཞན་གྱི་དབང་བྱགས་
མེད་པའི་རྟགས་མཚན་རེད།

༢༠) ལ་རྒྱལ་མཚོག་འདིས་བོད་དམག་རྣམས་དེང་དུས་དང་མཐུན་པའི་བརྒྱུད་
བཙན་གནང་སྐད་རུ་སྐྱེད་དང་། ཉི་ཉོང་། དབྱིན་ཇི་བཙན་ལམ་ཐང་ཀར་འཕྲུལ་
སེལ་དགོ་ཆེན་འགའ་བས་སྐྱེས་ནས་ཡུལ་སོ་སོ་ འི་དམག་ཙམ་སྐྱོང་བརྟེན་རྒྱུད་
མཐར་དབྱིན་ཇིའི་ཡུགས་དེ་འགྲིགས་ཤོས་བྱུང་སྐབས་བོད་དམག་རྣམས་དབྱིན་
ཇིའི་ཡུགས་རྩོད་སྐྱོག་འདུགས་གནང་། སྤྱིས་སུ་ཨ་མདོ་དགོ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་
ཞལ་བཞུགས་སྐབས་བོད་རྣམས་སྐྱོད་བརྟེན་སྐྱོད་བརྟེན་བཙུར་བྱས་ཡོད། གལ་སྲིད་
བོད་རྒྱའོངས་ཡིན་ཆེ་གོང་གསལ་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ལ་འབྲེལ་བ་དང་། བོད་དམག་གི་
དམག་ཆས་ རྒྱད་བརྟེན་ རྒྱུག་སོེལ་ ལྷ་ཕོགས་ ལོ་མཚོན་ བཀོད་བྱས་ འདྲིན་
སྐྱོང་། ལྷ་རྟོག་སོགས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་ འགན་འཁུར་དགོས་རུང་དེ་རྣམས་མེད་པ་
འདིས་བོད་འདི་རྒྱལ་ཁབ་ཐ་དད་ཅིག་ཡིན་པ་གསལ་བོར་བསྟན།

༢༡) ༡༩༡༤ ལོར་འཇོ་སྐྱེད་དམག་ཆེན་དང་པོ་ འི་སྐབས་ཇི་སྐྱེད་བཙུ་གསུམ་
པ་ཆེན་པོས་འབྲས་མི་སྐྱོངས་སུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་སྐྱེ་ཆོབ་བརྒྱུད་ཕྱག་

བྱིས་ཤིག་སྐྱལ་འདུག་པ་དེའི་ནང་། བོད་ཀྱི་གནས་སྡངས་བྱིས་མཚོས་དབྱིན་ཇིའི་
སློབས་ཤུགས་ལ་རག་ལུས་བསྐྱོད་པ་ཞིག་རེད། བོད་ཁམས་ཕྱོགས་ཀྱི་ས་མཚོམས་
སུ་རྒྱ་མིའི་ངོས་ནས་ཡང་ཡང་བསུན་གཙོ་བོ་བཟོ་མུས་ཀྱང་། ད་ལམ་དབྱིན་ཇིའི་
དམག་རོགས་སུ་བོད་དམག་ཆིག་སློང་ཐམ་པ་གཏོང་འབྲུས་གསལ་བ་དེས་བོད་ཀྱི་
ཆབ་སྲིད་འཛིན་སློང་བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱིས་བྱས་ནས་ཐག་གཙོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་
དང་ཕྱིའི་ཐེ་བྱུས་མེད་པ་བསྟན་པ་རེད།

༤༦) ལྷ་ཀྱལ་མཚོག་འདིར་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་འཛིན་ཡིན་ཤིང་ཁོ་ཁོ་ནས་
(Yuan Shih Kai) རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་བརྒྱུད་ལྷུ་འཕྲིན་སྐྱེལ་བའི་ནང་། རྒྱ་
དམག་གིས་བོད་དུ་བྱིས་འགལ་ཚོད་མེད་བྱས་པར་དགོངས་དག་ལྷུ་རྒྱ་དང་། ཉུ་
ལའི་ལྷ་མའི་སྐར་གྱི་མཚན་གནས་ནམས་རང་འཇགས་འབྲུལ་རྒྱ་ཞེས་འཁོད་པའི་
བཀའ་ལན་དུ། བོད་ཀྱི་ཚོས་སྲིད་གཉེས་ཀའི་དབང་ལུང་ང་རང་ནས་བྱེད་བཞིན་
པ་ཡིན་སྟབས། རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་གོ་གནས་གང་ཡང་ལྷུ་གི་མིན་ཞེས་བཀའ་
ལན་སྐྱལ་འདུག། བོད་རྒྱ་མིའི་མངའ་འོག་ཡིན་ཚེ་དགོངས་དག་ལྷུ་དགོས་པའི་རྒྱ་
མཚན་མེད།

༤༧) ༡༠༩༩ ལོར་ལྷ་ཀྱལ་མཚོག་སྐྱེ་བྱེད་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་དགོངས་པ་རྫོགས་
པའི་གནས་ཚུལ་ཐོས་འཕྲལ་དབྱིན་ཇིའི་མི་རིགས་ཡིན་པ་འབྲས་བུ་སྐྱེ་སྐྱེ་ཞབས་ཅལ་
སེ་སྐྱེལ་ཞེས་པས་བོད་གཞུང་ལ་ཐུགས་གསོའི་ཉར་འཕྲིན་སྐྱེལ་བའི་ལན་དུ། བོད་
གཞུང་ནས། དེང་དགོངས་རྫོགས་ཕྱག་མཚོད་ལྷུས་མུས་ཁར་སྲི་ནང་གང་ཅིའི་
ལས་དོན་སྐར་རྒྱན་གནང་མུས་ཡིན་ལུགས་འཁོད་པ་འདིས་སྲི་ནང་གང་ཅིའི་
རང་དབང་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རང་རྟོགས་གསལ་པོ་མཐོང་ཐུབ།

༤༨) རྫོགས་སྐྱེད་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་ འི་དགོངས་རྫོགས་གདུང་རྟེན་རིན་པོ་ཆེར་
མཚོད་འབྲུལ་ཆེད་སྲི་ལོ་ ༡༧༩༤ ལོར་རྒྱ་ནག་ནས་མི་སྣ་གཏོང་འབྲུས་བོད་གཞུང་

ལ་ཀྱི་གར་དབྱིན་གཞུང་བརྒྱུད་ནས་སྟུན་གསེང་རིམ་པ་ལྷུས་མཐར་པོད་གཞུང་
ནས་མོས་མཐུན་གནང་འདུག མཚོད་འབུལ་བྱིན་བསྟུན་ཀྱི་པོད་ས་མཚམས་ཀྱི་
ཚོད་རྩོག་མཐུག་སྐྱོད་ལྷུ་མིའི་མི་སྣ་ཁ་གསལ་སྣ་སར་བསྐྱད་འབྲས་ལྷུས་པ་བཞིན་ལལ་
བཞེས་བྱུང་འདུག དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆིངས་དོན་ལྟར་སྣ་སར་ཀྱི་གར་དབྱིན་ཇིའི་མི་
སྣ་ཡང་བསྐྱད་འབྲས་མོས་མཐུན་གནང་དགོས་བྱུང་འདུག ཀྱི་དབྱིན་གཉིས་ཀའི་
མི་སྣར་དོན་གཅོད་ཀྱི་མིང་ཙམ་ལས་གཞུང་ཆབ་སྲིད་སྣ་མེད་གནས་ལལ་བཞེས་
གནང་མེད་པ་མ་ཟད། མི་སྣ་དེ་ཚོར་པོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་ལ་བློ་བྱས་བྱེད་པའི་དབང་
ཆ་ཉིལ་འབྲུ་ཙམ་ཡང་མི་འདུག །

༤༧) པོད་རང་བཙན་མེན་ན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༧ ལོར་གོར་པོད་དང་། ༡༯༤༨/ དང་
༡༩༤༩ སོ་སོར་པོད་དང་ལ་དྲགས་དབར་ས་མཚམས་སྐོར་ཆིངས་ཡིག་བཞག་པ་
བཅས་ཀྱི་ནག་གཞུང་ནས་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་། དེ་སྐོར་སྐྱོད་ཚོད་སྐུ་ཙམ་
མེད་པའི་ཀྱི་མཚན་གང་ཡིན་ནམ།

༥༠) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༥ ལོར་པོད་འབྲུག་དང་། ༡༩༥༠ ༥༡ དབར་ཇམ་མུ་ཀྱལ་པོ་
གུ་ལབ་སིང་ (Maharaja Gulab Singh) ༡༩༥༦ ལོར་གོར་པོ་ཡང་། ༡༩༤༤
དང་ ༡༩༥༧ ལོར་དབྱིན་ཇི་བཅས་དང་པོད་དབར་དམག་འཐབ་བྱུང་སྐབས་ཀྱི་
མིས་བཀག་སྡོམ་མམ། བར་བཞུ་ཏཱ་ མཐུན་འགྲིགས། དམག་རྩོགས་སོ་ཏཱ་ཀྱི་བློ་
བྱས་གང་ཡང་བྱས་མེད་པ་དེས་པོད་མིས་པོད་དོན་ཐོག་སྐུ་ལའང་བཀའ་བསྐྱོར་
མ་དགོས་པར་ལེགས་ཉེས་ཞི་དྲག་གང་ཡང་རང་ཐག་རང་གཅོད་བྱུང་པ་ནི་ཆོད་
ལྟན་དབང་ཆ་ཡོད་པའི་ལྷགས་མཐུན་རང་བཙན་ཀྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པའི་མངོན་
རྟོགས་གསལ་པོར་བསྟན་པ་རེད།

༥༡) ༡༩༧༠ ལོར་པོད་དང་འབྲས་ལྷོངས་དབར་ས་མཚམས་སྐོར་དབྱིན་གཞུང་
ནས་ཀྱི་ནག་གཞུང་དང་ཆིངས་ཡིག་བཞག་ཀྱང་། པོད་ཀྱི་ནང་དུ་ཀྱི་མིར་དབང་

ཆ་མེད་སྐབས་ཆེང་ས་ཡིག་དེའི་ནང་གི་དོན་གནད་རྣམས་ལག་ལེན་བསྐྱར་མ་བྱུང་
པར་བརྟེན་དབྱིན་གཞུང་ནས་བོད་དང་ཐང་ཀར་བཀའ་མོལ་ལུས་ཏེ་གོས་མཐུན་
ཕྱུང་ཡོད་པ་དེས་བོད་འདི་བཞིན་རང་དབང་རང་བདག་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་
ལོགས་སུ་ཡིན་པ་གསལ་པོར་མཚོན་བྱུང།

༥༣) ༡༩༠༡ ལོར་ལོང་ས་སྐབས་མགོན་སྐུ་ཕྱིང་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་འི་སྐུ་དུས་
གཏོང་གནང་མཇུག་པའི་བོད་ཀྱི་སྤྱི་འབྲེལ་སྐུ་ཚབ་ཚོགས་པར་རུ་སྤྱི་ཆེས་མཐོ་འི་
དབུ་ཁྲིད་རྣམ་པས་རང་དབང་ལྡན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱི་མཚུངས་སྡེ་ལེན་ཐེབས་བསུ་
ལུས་ཡོད་པ་དེས་སྐབས་དེར་རང་བཅོན་ཡིན་པ་གསལ་པོར་བསྟན་པ་རེད།

༥༤) གལ་ཆེད་འཁྲུག་ཚོད་ཐག་གཅོད་ཀྱི་ཆེད་དུ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོར་དབྱིན་གཞུང་
དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་། བོད་གཞུང་བཅས་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་འབྲེལ་མཉམ་ཀྱི་ཐོག་ནས་སིམ་
ལར་འཛོམས་ཏེ་ཆེང་ས་ཡིག་བཞག་ཡོད། སྐབས་དེའི་སྐུ་ཚབ་རྣམས་གཞུང་སོ་སོས་
ཐག་གཅོད་ཀྱི་དབང་ཆ་ཚང་མ་སྤྱད་པའི་སྐུ་ཚབ་གསལ་ཡིན་པ་སྐུ་ཚབ་ཚོས་བཅོས་
པའི་ཡིག་ཆ་དམ་ཕུག་ཕབ་པའི་དབྱིན་བོད་ཡིག་རིགས་ཁག་ནས་ཤོས།

༥༥) ༡༩༡༡ ལོར་ལོང་ས་སྐུ་ཕྱིང་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་རྒྱ་གར་དུ་ཆིབས་སྐྱུར་
མ་བསྐྱངས་ལོང་དཔར་ཁང་ཇ་སག་རྒྱལ་མཚན་ཕྱན་ཚོགས་ཇ་སག་ཁི་སྤྱོད་པ་
གཉིས་སྤྱི་འབྲེལ་འགན་(སེར་མོ་བ་)མཚོག་དང་། འཛོན་པར་བསྐྱོད་བཞག་གནང་
བ་རེད། འོན་ཀྱང་བར་སྐབས་ཤིག་ནས་སྤྱི་འབྲེལ་ལས་དོན་ཐང་བཀའ་ཤག་རང་
ནས་བྱུགས་འགན་བཞེས་འདུག དེ་རྗེས་ ༡༩༢༡ ལོར་སྤྱི་རྒྱལ་ལས་ཁུངས་དངོས་
གཞི་གསར་འཛུགས་ཀྱིས་དུ་ལྷ་མ་དཀོན་མཚོག་འབྲུང་གནས་(སེར་མོ་བ་)མཚོག་
དང་། ལུང་ཁང་ཇ་སག་གཉིས་ནས་སྤྱི་འབྲེལ་སྐོར་བྱུགས་འགན་བཞེས། ༡༩༢༤
ལོར་སྤྱི་ཤུ་ཤར་བྱུང་བསྟན་ཐར་པ་མཚོག་ལ་བོད་ཀྱི་སྤྱི་འབྲེལ་ རྒྱན་ཆེན་བསྐྱོད་བཞག་
གནང་བ་སོགས་ནས་བོད་དེ་བཞིན་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་སྤྱི་ནང་རང་དབང་རང་

བཅོན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་གཙང་མ་ཞིག་ཡིན་པ་བསྟན་པ་རེད།

༥༥) ༡༧༡༤ ལོར་སེམ་ལའི་ཆིངས་ཡིག་བཞག་པ་དེའི་དོན་ཚན་གཉིས་པའི་ནང་།
དབྱིན་གཞུང་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་བོད་མིངས་དེ་བཞིན་སྲི་རྒྱར་རྒྱ་ནག་གི་
མངའ་ཁོངས་བརྩིས་ཀྱང་བོད་སྲི་མ་ནང་དོན་རྒྱལ་ཁབ་རང་བཅོན་གཙང་མ་ཡིན་
པའི་ཁས་ལེན་གྱི་རྒྱུ་རྐྱེན་མའི་མོས་མཐུན་བྱུང་ན་ཡང་། དེ་ལ་རྒྱ་གཞུང་ནས་
རྟགས་བཅས་ཐེལ་འདྲུགས་བྱ་རྒྱུར་ཀ་ཀོར་བྱས་པར་བརྟེན་ཆིངས་ཡིག་དེའི་ནང་
རྒྱ་གཞུང་ལ་ཐོབ་དབང་གང་ཡོད་རུང་ཆ་གནས་མི་བྱེད་པའེད་དབྱིན་བོད་གཉིས་
ནས་ནང་མཐུན་ཆིངས་ཡིག་ཅིག ༡༧༡༤ ལྷ་ ༥ ཚེས་ ༩ ཉིན་བཞག་འདུག །

༥༦) སེམ་ལའི་ཆིངས་ཡིག་འདིའི་སྐབས་ཀྱི་དབྱིན་གཞུང་གི་ཆིངས་དོན་སྐྱེ་ཚབ་སྣར་
དུན་རི་མེག་མོ་དུན་མཚོག་གིས་འབྲུག་གི་ཤར་སྤྱོད་ནས་བོད་དང་རྒྱ་གར་དབང་
ས་མཚམས་གསལ་པོ་ཞིག་མེད་ན་སྲིན་ཆད་རྫོག་སྐྱེད་འབྱུང་གཞིའི་ཉེན་འགན་ལ་
བརྟེན་ནས་ས་ཁའི་དོ་བཤུས་གཉིས་བོད་གཞུང་ཆིངས་དོན་སྐྱེ་ཚབ་སྣར་ཚེན་བཤད་
སྐྱེད་པལ་འགྲོར་དོ་རྩེར་སྤུལ་དོན་དེ་ལ་དགོངས་བཞེས་ཀྱིས་མཚོན་རྟགས་དང་།
དམ་སྲུག་བརྒྱུན་ནས་སྲིར་འབྲུལ་གནང་འདུག བོད་རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་ན་སྐྱེ་ཚབ་རྒྱ་
མི་རང་ནས་བཤད་ཀར་གཏོང་དགོས་པ་དང་། དབྱིན་གཞུང་དོས་ནས་ཀྱང་གང་
ཅིའི་འབྲེལ་བ་རྒྱ་མིར་གནང་དགོས་པ་ལས་བོད་གཞུང་ལ་འབྲེལ་ལམ་གནང་དོན་
མ་མངོན།

༥༧) ༡༧༡༥ ལོར་བོད་དང་རྒྱ་ནག་དབར་ས་མཚམས་ཟིང་འབྲུག་བྱུང་སྐབས་རྒྱ་
གཞུང་ནས་དབྱིན་གཞུང་ལ་མེ་འཕེན་མཚམས་འདོག་ཡོང་སྐད་བར་སྤུལ་དགོས་
བསྐྱེལ་བྱས་དོན་ལྟར་དབྱིན་གཞུང་སྐྱེ་ཚབ་ཏེ་ཆ་མན་ (Tei chman) དང་རྒྱ་
གཞུང་སྐྱེ་ཚབ་ལིཊུ་ཚན་ཏིང་ (Liu Tsan-Ting) བོད་གཞུང་སྐྱེ་ཚབ་མདོ་སྲི་དང་
པོ་བྱམས་པ་བསྟན་དར་གསུམ་ལྟན་འདོམས་ཐོག་ནས་ ༡༧༡༥ ལྷ་ ༥ ཚེས་ ༡༧

ཉིན་དམག་མཚམས་ཚིངས་ཡིག་བཞག་པ་རེད།

༥༩) བོད་ཀྱི་ས་ཁྲིན་རྒྱ་ཆེར་འགྲུལ་བསྐྱོད་ཚུང་མཁམ་པ་ངན་སེའི་མི་རིགས་ལུ་སྐྱུ་ཨ་ལེག་ཇོན་ཏེར་ཏེ་ལྷོ་ཏེ་ ཉིལ་ (Madame Alexander David Neel) ཟེར་བས་སྤང་མོ་ འེ་ཟོལ་གྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ཟླ་བ་ ༩ བར་རྒྱལ་ཚེར་འཕྲོར་སྐབས་བརྗོད་གསལ། བོད་ལྟ་བུ་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་ནང་ཡུལ་ཁག་གཞན་གྱི་མི་རིགས་འཇུལ་བསྐྱོད་ཚོག་མིན་སྐོར་དབྱིན་ཇིས་བཀག་འཁོག་བྱེད་རྒྱ་དབང་ཚད་ལས་བརྒལ་བ་ཡིན་བ་དང་། བོད་ནང་འཇུལ་བསྐྱོད་ཚོག་པའི་ལག་འཁྲུར་སྤྱད་དང་སྤོད་མིན་བོད་གཞུང་གི་བཀའ་འཁྲོལ་ཐོག་ནས་བཏང་གནང་འདུག་ཅེས་གསུངས་འདུག །

༦༠) བོད་གཞུང་དང་། རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་དབར་ཏེ་རི་སྐར་ལུལ་ (Tehri Garhwal) ཁལ་ས་མཚམས་ཀྱི་ཚོད་རྫོག་བྱུང་སྐབས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༥ ལོར་གོང་གསལ་གཞུང་གཉིས་ཀྱི་སྐྱེ་ཚབ་རྣམས་འབྲས་ར་གོང་ (Dehra Dun) བྱང་གར་ཕྱོགས་ཉིན་བརྩེའི་རྐང་འགྲུལ་སར་ཉི་ལང་(Nilang) ཞེས་པའི་གོང་གསེབ་ཏུ་ལྷན་འཛོམས་ཀྱིས་ས་མཚམས་ཀྱི་ཚོད་རྫོག་གོས་བསྐྱར་མངོད་འདུག སྐབས་དེར་རྒྱའི་སྐྱེ་ཚབ་མེད་པར་བོད་མིས་ཚོད་རྫོག་ཐག་བཅད་ཐུབ་པ་ནི་བོད་རང་བཙན་གཙང་མ་ཡིན་པའི་རྫོགས་མཚན་རེད། བོད་འདི་རྒྱ་ནག་གི་ཁོངས་གཏོགས་སམ་བདག་དབང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་སྐད་ཆ་མ་དེས་པར་ལམ་སེང་གནས་ཚུལ་འདི་རིགས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཤེས་སྤངས་མེད།

༦༠) ༡༩༡༥ ༤༥ བར་རྒྱ་ནག་དང་ཉི་ཤོང་དམག་འབྲུག་རྒྱལ་སྐབས་བོད་འདི་བར་བཞུ་ཏེ་སྐྱེ་གནས་པ་འདིས་བོད་རྒྱ་ཁོངས་མེན་པའི་རྟགས་མཚན་གསལ་པོར་བསྟན་པ་རེད། དེ་སྐབས་རྒྱ་ནག་གི་མཐུན་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཚོས་རྒྱ་ནག་ཏུ་བྲག་ཆས་བོད་ས་རྩ་ཡུལ་བརྒྱུད་གཏོང་རྒྱའི་ལམ་བཟོ་བྱས་ཚོག་པ་ཞུས་ཀྱང་། བོད་

གཞུང་ནས་ལམ་བོ་བྱ་རྒྱུ་ལའེས་མ་གནང་བ་རེད། དེ་མཚུངས་ ༡༩༤༩
ལོར་ཅང་གི་ཤེག་ (Chiang Kai shek) རྒྱ་གར་དུ་འབྱོར་སྐབས་རྒྱ་གར་
དབྱིན་གཞུང་བརྒྱུད་པོད་གཞུང་ལ་དམག་མཎོ་ འེ་ཡི་ཆས་བོད་ས་རྩ་ཡུལ་བརྒྱུད་
འོར་འདྲེན་ཆོག་པའི་སྙན་སེང་གནང་བར་དང་ཐོག་བོད་གཞུང་ནས་བཀའ་འཁྲོལ་
གནང་མི་འདུག་རུང་། མཐར་དབྱིན་གཞུང་ནས་ལྷོ་བསྐྱལ་ནན་ཏན་གནང་སྐབས་
དུག་ཆས་མ་ཡིན་པའི་རྒྱ་མཎོ་ འེ་ཡི་བྱུང་བོད་བརྒྱུད་ཏེ་དེལ་ཐོག་བཏང་འབྲུས་
བཀའ་འཁྲོལ་གནང་འདུག་པ་དེས་བོད་རང་བཙན་གཙང་མ་ ཡིན་པ་རྙོག་མེད་
དུ་བསྟན་པ་རེད། གལ་སྲིད་བོད་རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་ཚུལ་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད་ན། ཅང་གི་
ཤེག་དང་། མཐུན་སྲིག་ས་རྒྱལ་ཁབ་ཆོས་དུག་ཆས་བོད་བརྒྱུད་གཏོང་རྒྱུའི་ལམ་
བོ་བྱས་ཆག་པ་དང་། དམག་མཎོ་ འེ་ཡི་ཆས་འོར་འདྲེན་བྱེད་ཆོག་པའི་བཀའ་
འཁྲོལ་བོད་གཞུང་ལ་ལྷོ་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་མེད་པ་རེད།

༤༤) བོད་ཀྱི་ས་ཆའི་ནང་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་མི་རིགས་འགུལ་བསྐྱོད་ཆོག་པའི་
བཀའ་འཁྲོལ་བོད་གཞུང་ནས་ཐད་ཀར་གནང་སྲིལ་ཡོད་པ་ལས་རྒྱ་མི་ལོ་བསྐྱར་
དང་འབྲེལ་བ་གནང་དགོས་རིགས་རྩ་བ་ནས་མེད། དཔེར་ན། ཨ་རིའི་དམག་
མིའི་འཕོ་བྱེད་ཨིམ་ ཨི་སི་ རྗེལ་པི་ (M.S. Wellby) ཞེས་པས་རྒྱ་ནག་གཞུང་
ནས་ལག་འཁྲེར་ལྷོ་ཏེ་སྒྲོད་རུ་ཐོག་བརྒྱུད་བོད་ནང་འཇུག་སྐབས་བོད་གཞུང་ནས་
རྒྱ་མིའི་ལག་འཁྲེར་ལ་ངོས་འདོན་ཆ་འདོག་མ་གནང་བར་ཁོ་པ་སྲིར་སྒྲིག་བཏང་
འདུག།

༤༥) འཇུག་གི་དམག་ཆེན་གཉིས་པའི་སྐབས་ཨི་སི་ཏེ་རེ་ཡའི་མི་རི་ཏེ་ཏེན་རིག་
ཏེ་རང་ (Heinrich Harrer) དང་། འཇུག་མན་གྱི་མི་རིགས་པི་ཀར་ ཨུམ་
ཤ་ན་ཏེ་ (Peter Aufschnter) གཉིས་འབྲས་ར་གྲོང་དབྱིན་ཇིའི་བཙན་ར་ནས་
ཐོས་ཏེ་ལྷོ་སར་འབྱོར་པ་རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་ནས་ཁོང་གཉིས་རྒྱ་གར་དུ་སྲིར་སྒྲིག་

དགོས་ཚུལ་ལྟུང་གི་སྐབས་ཤིང་གཞུང་བར་བཞུགས་ཀྱིས་ཁབ་ལ་བརྟེན་ཁོང་གཉིས་སྲིད་དོན་སྐབས་བཅོལ་བར་བཞེས་ནས་ཅེས་སྲིད་གནང་མི་འདུག །

༤༩) ཁོང་གཉིས་ནས་ཀྱང་ཀྱང་ཤིང་གི་སྲིད་བྱུས་སྲོང་སྦངས་དང་གང་ཅིའི་གནས་སྤངས་ཐ་དད་ཡིན་པ་གསལ་པོ་མཐོང་ནས་ཤིང་ནང་ཀྱང་མིའི་དབང་ཤུགས་དང་ཐེ་བྱུས་རྩ་བ་ནས་མེད་ལུགས་ཤིང་ནང་པོ་བདུན་ཞེས་པའི་དེབ་ནང་གསལ་བཤད་གནང་འདུག །

༤༥) ༡༩༤༦ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༩ ཉིན་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་རོ་འོ་སི་ལྷེལ་ཏིས་ (Roosevelt) ཨ་རིའི་དམག་མའི་འགོ་བྱེད་ཤིང་གི་གོང་ཁྲིར་ལྷ་སའི་ནང་འཇུལ་བསྐྱོད་ཆོག་པའི་སྟན་ལྷུ་ཞིག་ཡགོང་ས་ཡ་སྐབས་མགོན་ཆེན་པོར་ཕུལ་འདུག་པ་དེ་ནི་ཨ་རིས་དངོས་ཤུགས་གཉིས་ནས་ཤིང་རང་བཅོན་གཙང་མ་ཡིན་པའི་བརྩོ་མཐོང་དོས་ལེན་བྱས་པ་ལྟ་བུ་རེད། ཀྱང་མིའི་བརྗོད་དོན་ལྟར་ཤིང་ཀྱང་ཁོངས་ཡིན་ན་ཤིང་ནང་འཇུལ་བསྐྱོད་ཆོག་པའི་ཡ་སྟན་ལྷུ་ཀྱང་གཞུང་ལ་འབུལ་བ་ལས་ཤིང་གཞུང་ལ་ཕུལ་དོན་མི་འདུག །

༤༧) ཡང་ཨ་རི་དང་། དབྱིན་ཇི། ཀྱང་ནག་བཅས་ནས་ཤིང་བརྒྱད་ཀྱང་ནག་ཏུ་ཉེར་མཁོ་འི་འགྲུལ་ལམ་སྐོར་བཀའ་མོལ་བྱུང་སྐབས་ ༡༩༤༦ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༧ ཉིན་དབྱིན་ཇིའི་ཕྱི་སྲིད་ཁང་ནས་ལོན་ཏོན་ (London) དུ་ཡོད་པའི་ཨ་རིའི་གཞུང་ཚབ་ལ་ཐུག་བྱས་ཕུལ་བའི་ནང་། ཤིང་མིས་ཤིང་རང་བཅོན་ཡིན་ཚུལ་བརྗོད་པ་ཙམ་མིན་པར་དངོས་འབྲེལ་ཁོང་ཚོ་རང་དབང་ལྡན་པའི་མི་རིགས་ཤིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། ཉེ་དུས་ཀྱང་མིའི་དབང་བསྐྱར་ལ་དོ་རྒྱལ་འཐབ་རྩོད་བྱས་འདུག ཁོང་ཚོའི་རིགས་རུས་དང་། ལྷན་ཡིག་ཆོས་སྲོགས། སྲིད་དོན་གི་གནས་སྤངས་བཅས་ཚང་མ་ཐ་དད་རེད་འདུག ཅེས་འཁོད་འདུག །

༤༦) ༡༩༤༤ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༩ ཉིན་ཤིང་གི་མཁའ་ཐོག་ཏུ་ཨ་རིའི་དོས་སྐྱེལ་གནས་

གུ་ཞིག་ལམ་སྟོན་ཞོར་ཏེ་སློབས་པ་སྦྱོན་ཤོར་གྱིས་ས་སྤོང་དུ་སྤོང་ཞིང་། བོད་གཞུང་
སྤྱི་ཚུལ་ལས་ཁུངས་ནས་ཨ་རིའི་གཞུང་ལ་བོད་ཀྱི་མཁའ་ཐོག་ཏུ་གནས་གུ་འཕུར་
གཏོང་སྐོར་ངོ་ཚོལ་སྤུག་གིས་གནང་བར་ཨ་རིས་རྒྱན་དབང་གིས་བྱུང་བའི་གནས་
ཚུལ་དེར་དགོངས་སེལ་ལུས་པ་དང་སྒྲགས་དུ་སྤྱོད་དེ་འདྲ་མི་ཡོང་བའི་སྤངས་
འཛིན་བྱ་རྒྱ་ལྷན་ཞེས་ཡིག་ལན་སྤུལ་ཡོད། དེ་ལྟར་འདྲམ་སྤོང་ནང་སློབས་ལྡན་སྟན་
གྲགས་ཅན་གྱི་ཚུལ་ཁབ་ཨ་རི་ལྷ་བུར་ཡང་བདེན་པའི་ཐོག་ནས་སྤུག་གིས་གནང་བ་
འདི་ནི་བོད་རང་བཅོན་གཙང་མ་ཡིན་པའི་མངོན་ཉམས་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན།

༤༥) སྐུ་ཞབས་ཨེ་རིག་ རེ་ཆ་མན་ (Erich Teichnam) ཞེས་པ་ཁོང་ནས་
བརྩམས་པའི་དབ་རྒྱ་ནག་གི་ལས་དོན་ (Affair s of China) ཞེས་པའི་ནང་སྤྱི་
ལོ་ ༡༩༡༦ ནས་བོད་ནང་རྒྱ་མའི་དབང་ཚའི་རྗེས་བྱུལ་ཙམ་ཡང་ལུས་མི་འདུག་
ཅེས་གསལ་འདུག །

༤༦) ༡༩༡༥ ལོར་འབྲས་ལྗོངས་བརྒྱད་རྒྱལ་ཅེ་དང་། ལྷ་སར་ཡོང་སྟེ་བདུན་སྤུག་
གཉིས་ཙམ་བཞུགས་སྤོང་བ་པ་རན་སེའི་མི་རིགས་ཡིན་པ་སྐུ་ཞབས་ཨེ་མ་ མའུ་རི་
རེ་རི་ཡན་ཀོ་འོ་རེ་ (Mr. M. Amaury De Reincourt) ཞེས་པས་གསུངས་
གསལ། བོད་ནི་བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱིས་སྤྱོགས་གང་ས་ནས་སྤོང་དབང་རྒྱུར་གྱི་ཡོད་
པ་དང་། བོད་གཞུང་གི་ཁྲིམས་ཡིག་ནི་བོད་ནང་ཡོངས་ཁྲབ་རེད། ལུལ་མི་རྩམས་
ནི་ལུལ་ཁྲིམས་ལ་དགའ་མོས་བརྩེ་འཛོག་ཆེ་ཞིང་། ཞི་བདེར་དགའ་མཁའ་ཞེ་
གཅིག་རེད་ཅེས་གསུངས་འདུག །

༤༧) ཡང་། ༡༩༡༥ ལོར་རྒྱ་གར་རང་བཅོན་ཐོབ་རྗེས་རྒྱ་གར་གྱི་སྤོང་སྟོན་དང་
པོ་ནི་རུས་དེ་སྤོང་རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་ནང་བཞིན་བོད་དང་རྒྱ་གར་དབར་འབྲེལ་
བ་སྤུ་མཐུད་ཡོང་བའི་ཞལ་བཞེས་ཡོངས་ཐབས་བོད་གཞུང་ལ་གནས་ཚུལ་སྤུལ་
བར་བོད་གཞུང་ནས་ཀྱང་དེ་དོན་ཡོང་བའི་ཞལ་བཞེས་གནང་ཡོད། དེ་ནི་རྒྱ་གར་

ཕྱོགས་ནས་དངོས་སུ་བོད་རང་བཙན་ཡིན་པ་ངོས་ལེན་གཙང་མ་གནང་བའི་རྣམ་
འགྱུར་གསལ་པོ་བསྟན་པ་ཞིག་རེད།

༥༠) ༡༩༤༥ ལོར་ནིའུ་ཇི་ཡིས་ཨེ་ཤ་ཡའི་ཡུལ་ཁག་གི་སྐྱེ་ཚབ་ཚོགས་འདུར་བོད་
གཞུང་གི་སྐྱེ་ཚབ་ཕེབས་པར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་རྒྱལ་དར་དང་
མཉམ་དུ་སྦྲེང་འདུགས་དང་། སྐྱེ་ཚབ་སྦྱི་མཚུངས་གསུང་བཤད་གནང་རྒྱུའི་ཐོབ་
ཐང་ཡང་བྱུང་ཡོད་པ་དེར་སུས་ཀྱང་ཚོད་སྲེང་བྱས་ཡོད་པ་མ་རེད།

༥༡) ༡༩༤༤ ལོར་བོད་གཞུང་ནས་ཚོང་དོན་དོན་གཙོད་ཚོགས་པ་ཞིག་རྒྱ་གར་
དང་། ཨ་རི། ཨི་ཀྱ་ཡི། ས་རན་སི། དབྱིན་ཇི། རྒྱ་ནག་བཙས་པར་བོད་གཞུང་
གི་ལག་འབྲེར་བསྟམས་ཏེ་ཕེབས་འདུག ལྷབས་དེར་རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་མ་གོ་མ་
ཤེས་པ་མེན་པས་དབུགས་བསྟམས་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་གང་ཡིན་ནམ།

༥༢) ༡༩༤༧ ལོར་བོད་གཞུང་ནས་ལྷ་སར་ཡོད་པའི་རྒྱ་མིའི་དོན་བྱེད་པ་དང་།
ཚོང་པ་བཙས་ཉིན་གངས་དུས་བཀག་གིས་རྒྱ་ནག་ཏུ་ཕྱིར་ལོག་དགོས་ཚུལ་བཀའ་
ཁབ་མཛད་འདུག་པ་ནི་བོད་རང་བཙན་ཡིན་པའི་ཁྲུང་ས་སྦྱིལ་རེད།

༥༣) རྒྱ་གར་སྲིད་སློན་དམ་པ་ཞེ་རུས་བཀའ་ཚོམ་གནང་བའི་འཇམ་གླིང་རྒྱལ་
རབས་སྟང་བསྟུས་ [Glimpses of World History] ཞེས་པའི་ནང་སྲིད་སློན་
རང་ཉིད་ཀྱིས་བོད་རང་བཙན་ཡིན་པར་ངོས་ལེན་གནང་འདུག །

༥༤) ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཟླ་ ༡༣ ཚེས་ ༥ ཉིན་སྲིད་སློན་མཚོག་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་
གྲོས་ཚོགས་འོག་མའི་ནང་གསུངས་གསལ། བོད་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་ཐག་
གཙོད་བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱི་འདོད་འབབ་མ་གཏོར་གཞན་དག་སུས་ཀྱང་བྱེད་པའི་
ཐོབ་ཐང་མེད་ལུགས་གསུངས་པ་འདིས་བོད་ཀྱི་སྐྱོར་རང་དབང་རང་སྦྱོང་གི་ཐོབ་
ཐང་བོད་མི་ཁོ་ནར་ཡོད་པ་བྲགས་བསྟན་ལགས།

༥༥) ལྷ་སར་ཡོད་པའི་རྒྱ་མིའི་དོན་བྱེད་ཚུང་ལེན་ཤེན་དང་། ཤེན་ཚེ་ལེན་

[Tsung Lien Shen and Shen Chi Lien] གཉིས་ནས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ ནས་
བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱིས་དངོས་སུ་ལག་ལེན་ཐོག་ནས་རང་བཙན་ལོངས་སྤྱོད་བྱེད་
ཚུལ་བཤད་འདུག།

༥༦) ༡༩༥༡ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༡༩ ཉིན་པེ་ཅིང་དུ་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་ ༡༧ ཟེར་
བ་བཞག་པ་དེ་ནི་རྒྱ་མིའི་དཔུང་སྡེ་བས་དང་། དབང་ཤེད་ཀྱི་བརྒྱུགས་རེའི་འོག་
བཞག་དགོས་བྱུང་བ་ལས། འཛམ་གླིང་སྤྱི་སྲོལ་དང་མཐུན་པའི་ཆིངས་ཡིག་མིན་
སྐབས་ང་ཚོས་དུས་ནམ་ཡང་ཁས་ལེན་བྱེད་བྱུང་གི་མ་རེད། གལ་ཏེ་ཆིངས་ཡིག་
ཚད་ལྡན་ཞིག་ཡིན་དཔེར་ལ་བཏང་ནའང་དེ་དང་རྒྱབ་འགལ་ཐོག་མར་རྒྱ་དམར་
རང་ཉིད་ནས་བྱས་པར་བརྟེན་བྲིམས་འགལ་གྱི་ནག་ཉེས་ཐམས་ཅད་ཁོང་ཚོས་
འབྲེལ་དགོས་ཀྱི་རེད། ལྷག་པར་ཆིངས་ཡིག་དེའི་དོན་ཚན་དང་པོ་འེ་ནང་། (བོད་
ཀྱི་མི་དམངས་ཀྱང་དུ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་མེས་པོ་ འེ་རྒྱལ་ཁབ་བྲིམ་
ཚང་ཚེན་པོའི་ནང་མེད་ལོག་དགོས།) ཞེས་འཁོད་པ་དེས་དེ་གོང་བྲིམ་ཚང་ཚེན་
པོ་འེ་ནང་མེད་པ་ངོས་ལེན་བྱས་པ་གསལ་པོར་བསྟན་འདུག གྲོས་མཐུན་དེ་འཛོག་
སྐབས་ནང་དོན་ལྟར་རྒྱན་གྲོས་ཚེད་ལྟ་བཞག་ཡོད་པ་དེའི་ནང་བོད་དབུལ་སྤྱིར་བཏུ་
དང་། བོད་དམག་རྒྱས་བརྒྱུས་གནང་སྤོགས་སྐོར་སོགས་དོན་ཚན་བརྒྱད་འཁོད་ཀྱི་
དེབ་ཚུང་གཅིག་ཡོད། དེ་དག་ནས་ཀྱང་བོད་ནང་བོད་དབུལ་ལས་རྒྱ་དབུལ་འགོ་
རྒྱུགས་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་དང་། རང་དབང་སྲུང་སྦྱོར་སྤྱད་བོད་དམག་ལྟར་དུ་ཡོད་
པའང་གསལ་པོ་བསྟན་པ་རེད།

༥༧) ཕྱོགས་སྤྱིར་བཏུ་བྱལ་ཁོང་སྟན་བྲགས་ཅན་གྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་བྲིམས་དོན་ཚོགས་
པས་བོད་དོན་སྐོར་བརྟེན་ཞེས་ཟེང་ནས་བཞག་གནང་རྗེས་སྟན་མེད་སྤུལ་བའི་ནང་
(International Commission of Jurist's Report) སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ ནས་
༡༩༥༠ བར་བོད་ནང་རྒྱ་མིའི་བྲིམས་ཡིག་དང་། བྲིམས་དཔོན། དམག་མི་དང་

བསྐྱོར་བྱ་བ། ཚགས་ཤོག གཞུང་ཚབ་བཅས་ཚུ་བ་ནས་མེད་པར་བརྟེན་པོད་རང་
བཅོན་གཙང་མ་རེད་ཅེས་འཁོད་འདུག དེ་ལྟར་བྲིམས་ལུགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་པོད་ཀྱི་
གནས་སྐབས་ལ་སྤར་ཕན་སྐྱོ་གཡེང་བྱེད་དགོས་པ་བྱུང་མེད།

༥) 1996 ༩༠ བར་དང་། དེ་ནས་ 1996 40 བར་པོད་ནང་བཞུགས་
མྱོང་བའི་དབྱིན་ཇིའི་དོན་གཙོད་པ་ཨ་ཅ་ ཨི་ རི་ཆ་ཉི་སོན་ (E.E. Richard
son) ལུ་བས་གསུངས་དོན། 1940 ཐམ་པའི་ལོར་རྒྱ་མིས་པོད་ནང་བཅོན་འདུལ་
མ་བྱས་གོང་པོད་རང་བཅོན་གཙང་མ་ཡིན་པ་དང་། གང་ཅིའི་འབྲེལ་བའང་པོད་
གཞུང་དབུ་བྲིད་ཁག་དང་ཐད་ཀར་གནང་གི་ཡོད་ལུགས་བརྗོད་འདུག །

༦) ཡང་ཁོང་གིས་འཇམ་སྐྱེང་པོད་དོན་བྲིམས་ཞིབ་ཚོགས་པར་སྟོན་གསེང་
གནང་དོན། ཞེ་རང་གིས་ཕྱག་ལས་གནང་སའི་དོན་གཙོད་ཁང་དེའི་ལས་འགན་ནི།
སྤྱི་ལོ་ 1996 ནས་བཟུང་དོན་གཙོད་ཁང་དེའི་གཞུང་དང་། པོད་གཞུང་དབར་
སྲིད་དོན་འབྲེལ་བ་བྱེད་རྒྱ་དེ་རེད་ཅེས་ལུས་འདུག

༧) རྒྱ་ནག་གིས་དུས་སྐབས་རེ་བྱུང་ནང་པོད་ཐོག་བྲིམས་མེད་བཅོན་ལུགས་བྱས་
པ་དེར་བསྟེན་དེ་པོད་རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་ཞེས་རང་དགར་བཤད་པ་ཙམ་ལས། བྲིམས་
ལུགས་དང་ཡིག་རིགས་ཐོག་ནས་པོད་རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་པའི་རྒྱ་མཚན་ཏིལ་འབྲུ་ཙམ་
པོད་རྒྱ་ཡོད་པ་མ་རེད། ལྷག་པར་པོད་མི་མང་གི་བསམ་ཚུལ་དོ་མར་དུས་ནམ་
ཡང་རྒྱ་མིའི་དབང་ལུགས་འོག་སྤོང་འདོད་མེད་པར་བརྟེན་མི་རྒྱ་ཐོག་གསུམ་གང་
ལའང་སྟོས་མེད་ཀྱིས་དོ་རྒྱལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་ན། རྒྱ་མི་པོད་ལ་སྐྱེབས་
ནས་བཟུང་པོད་གར་ཕྱོད་བརྒྱད་ནས་འགོ་བརྩམས་ཏེ་དོ་རྒྱལ་སྤྱི་མཐུན་བྱས་པའི་
ནང་ནས་ཆེ་ཤོས་ནི། 1949 ཟླ་ 9 ཚེས་ 10 ཉིན་པོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་པོད་
མི་བྲི་སྤྱོད་བརྒྱལ་བས་མ་བསྐྱེད་དང་སྐྱེངས་ཀྱིས་རང་དབང་སྐར་ལངས་བྱས་པ་
རེད། དུས་དེ་ནས་བཟུང་གཞིས་བྱེས་པོད་མི་ཚང་མས་པོད་རང་བཅོན་གཙང་མ་

མ་རག་བར་སྤྱི་མཐུན་འོ་སྐོལ་བྱེད་ཀྱི་རེད།

༡༡) ༡༩༥༩ ལོར་དཔར་འདེབས་བྱས་པའི་པོད་དོན་དང་ཁྲིམས་ལུགས་ (The Question of Tibet & The Rule of Law) ཞེས་པའི་བརྒྱན་དེབ་མཉམ་སྐྱེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སྤྱི་ལུགས་བཞེད་ཅང་ཇི་གསལ་བརྗོད་ན། ༡༩༡༣ རང་རྒྱལ་མེ་མཐུར་རྒྱུད་བྱེད་སྐབས་པོད་ཀྱི་གནས་སྤངས་ཞི་དངོས་དོན་གྱི་རང་དབང་རང་བཙན་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཚོགས་ཁྲིམས་ལུགས་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཀྱང་རྒྱ་ནག་ཁོངས་གཏོགས་ཀྱི་ལྷན་པ་བཟང་པོའི་རྒྱ་མཚན་ལུགས་ཆེ་ཡོད་པ་རེད། དེར་བརྟེན་ ༡༩༡༡ ༡༩༡༣ ཀྱི་གནས་ཚུལ་དེ་དག་གིས་པོད་ཞི་དངོས་དོན་དང་ཁྲིམས་ལུགས་གཉིས་ཀའི་ཐོག་ནས་རྒྱ་ནག་ལས་ལོགས་སྤྱི་རང་དབང་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡང་བསྐྱར་ཐོན་འདུག ཅེས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དོན་ཚོགས་པས་སྤྲོད་གསལ་བྱས་པའི་ལུགས་ལུགས་པ་དེས་པོད་འདི་བཞིན་རྒྱ་ནག་གི་སའི་ཆ་གསལ་དང་། བདག་དབང་ཁོངས་མེན་པ་གསལ་པོར་བསྐྱེད་པ་རེད།

༡༢) ༡༩༦༠ ལོར་དཔར་འདེབས་བྱས་པའི་པོད་དང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ (Tibet & the Chinese People's Republic) ཅེས་པའི་བརྒྱན་དེབ་མཉམ་སྐྱེལ་རྒྱལ་ཚོགས་སྤྱི་ལུགས་བཞེད་ཅང་། པོད་ཀྱི་གནས་སྤངས་ཐོག་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དོན་ཚོགས་པས་བརྟག་དཔྱད་ཞིབ་ཞུ་བྱས་པའི་དོན། ༡༩༥༡ ལོར་པོད་དང་རྒྱ་ནག་དབར་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་མ་བཞག་གོང་པོད་ཞི་དངོས་དོན་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་དང་། ༡༩༥༩ ལོར་པོད་གཞུང་ནས་ཆེང་ས་ཡིག་འདི་ངོས་ལེན་མ་གནང་བ་དེ་ཁྲིམས་ལུགས་དང་མཐུན་པ་ཞིག་རེད། ཉེ་དུས་པོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་དང་། གཞུང་འབྲེལ་ཡིག་ཆ། མཐོ་རིམ་ལས་བྱེད་པ་དང་མཁས་པ་རྣམས་པ་བཙན་ནས་ཁྲུང་ས་ལྗོན་ལོ་རྒྱུས་བརྗོད་བའི་ལུགས་ལུགས་ལྟར་ཞིབ་སྐབས་། པོད་དེ་བཞིན་ ༡༩༡༣ རས་ ༡༩༥༠ ལམ་

པ་བར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དོན་དང་མཚུངས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་གྲུབ་
ངེས་རེད། ༡༩༥༠ ཐམ་པའི་ལོར་པོད་ལ་ཆབ་འབངས་དང་། ས་ཆ། ས་ཆ་དེ་
འཛིན་སྲིད་བྱེད་པའི་གཞུང་ལ་སྤྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཐེ་བྱུས་མེད་པར་ནང་སྲིད་རང་
དབང་ཐོག་སྲིད་མཁན་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། སྤྱི་སྲིད་ཀྱི་ལས་དོན་རྣམས་ཀྱང་པོད་
གཞུང་རང་ནས་གནང་གི་ཡོད་པ་སྤྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་དང་འབྲེལ་བ་རྗེས་བྱུང་
གི་གཞུང་འབྲེལ་ཡིག་ཆ་ཁག་ནས་པོད་འདི་དངོས་དོན་རང་དབང་རང་
བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་གཙང་མ་ཞིག་ཡིན་པ་མཚོན་ཐུབ་པའི་སྐོར་གསལ་པོར་
བཀོད་འདུག།

༤༩) ༡༩༦༡ ལོར་ཨ་རིའི་གོང་ཁྲིར་ནིུ་ཡོག་ཏུ་མཉམ་སྲེལ་རྒྱལ་ཚོཾ་གྱི་ཚོཾ་
ཆེན་ཐེངས་བཅུ་དྲུག་པའི་སྐབས་སུ། ཨེལ་ སལ་ བླ་ཾ་དང་། མ་ལ་ཤི་ཨ། ཨང་
ལན་ཾ། ཐའི་ལན་ཾ། (El Salvado, Malasia, Ireland, Thailan) བཙས་རྒྱལ་
ཁབ་བཞི་ནས་པོད་དོན་ལུ་བརྒྱུད་ཀྱིས་ ༡༩༦༡ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༡༠/༡༠ སོ་སོར་
ཚོགས་ཆེན་རྒྱལ་འཛོམས་ཐེངས་གཉིས་ཀྱིས་གོས་བསྐྱར་གཏན་ལ་པལ་པའི་གོས་
ཚོད་གཅིག་ཅི། པོད་མི་མང་གི་རང་ཐག་རང་གཙོད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་གིས་མཚོན་ཁོང་
ཚོ་ དེ་འགོ་བཟེའི་ཐོབ་ཐང་དང་རང་དབང་འཕྲོག་པར་བྱེད་པའི་བྱ་སྲིད་མཐའ་
དག་མཚམས་འཛོག་དགོས་ཞེས་སྐར་ཡང་དོ་གལ་ཆེན་པོས་འཕོད་བསྐྱེལ་ལུ་རྒྱ་
འཕོད་པ་དེའི་རྒྱ་མཚན་གོང་གསལ་པོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། ཆེངས་ཡིག་ཁྲིམས་སྲོལ་
གང་ཅིའི་ཐད་ནས་རང་བཙན་གཙང་མ་ཡིན་པར་འཕྲོད་བྱུང་བའི་རྒྱ་རྒྱུས་རེད།

༥༠) ༡༩༩༢ ལོར་ཡལོང་ས་སྐུ་ཕྱིང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཚོག་པོ་བྱང་པོ་ཏུ་ལར་
གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་མངོད་སྐོར་རྒྱ་ནག་གི་སྐུ་ཚབ་རྒྱ་གར་བརྒྱུད་བཙས་
འབྲས་རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་ལ་ཐེངས་མཚན་ལུས་པར་རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་པོད་
གཞུང་ལ་གོ་བསྐྱར་གནང་སྐབས་པོད་གཞུང་ནས་ཐོག་མའི་ཆར་དགག་ཆ་གནང་

རུང། རྗེས་སུ་རྟེན་ཆས་འབྲུལ་རྒྱུ་ལས་གཞན་པའི་ལས་དོན་མེད་ཚུལ་ལྟས་སྦྲབས།
དེ་དོན་ཡོང་ཚེ་ག་པའི་བཀའ་འཁྲོལ་གནང་དོན་གཏོང་བསྐྱེད་མེ་ཤིག་ཐོག
རྟེན་ཆས་ལས་ཡིག་སོཾ་སྦྱུལ་འདུག་པ་དེས་རང་དབང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྟེན་ཆས་མཚན་
གསལ་པོར་བསྟན་པ་རེད།

༡༥) ༡༩༩༦ ལོར་ཅང་ཀེ་ཤིའི་སློབ་སློབ་པའི་གུས་ཤེན་ཅུང་ལེན་ (Shen
Tsung Lien) ཞེས་པ་པོད་དུ་གནས་ཚུལ་རྟོག་ཞིབ་སྦྱང་ཆེད་གཏོང་བྱས་པ་དེས་
བརྒྱམས་པའི་པོད་དང་པོད་མི་ཞེས་པའི་ནང་། ༡༩༡༡ ལོ་ནས་པོད་འདི་བཞིན་སྲི་
ནང་རང་བཙན་ཡིན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

༡༦) དེ་མཚུངས། ༡༩༩༩ ལོ་བར་གསུམ་ཀྱི་སི་ཐན་ཨང་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་
ཅིག་ཡིན་པ་དང་། འཛམ་གླིང་གི་ས་བབ་རྩིང་པ་དེ་དག་གི་ནང་དུ་རྒྱ་ནག་དང་
མཚུ་རི་ལ་གཉིས་དབྱེ་བ་སྒྲུ་ཡོད་པ་རེད། པོད་དང་རྒྱ་ནག་གཉིས་དབར་དམག་
འབྲུག་ལན་མང་བྱུང་སྟེ་ཕར་ཚུར་ས་ཆ་དབང་འཛིན་བྱེད་རེས་སྐབས་རེ་བྱུང་བྱུང་
ཡང་། ༡༩༥༡ ལོ་བར་པོད་རང་དབང་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་གཙང་མ་ཞིག་
ཡིན་པ་དང་། པོད་རྒྱ་གཉིས་ཁ་ཁ་ཡིན་པ་ས་བབ་རྩིང་རིགས་ནས་བསྟན་ཐུབ།
སོག་པོ་དང་མཚུ་རི་ལ་རྒྱུས་བབས་ཏེ་པོད་རྒྱ་ཁོངས་སུ་སྦྱབ་པ་ནི་ཁྱུངས་ལུང་
བུལ་པའི་བྱ་སྤྲོད་ཡིན་པས་རྒྱ་མཚན་ཡང་དག་ཏུ་ནམ་ཡང་འགྲོ་མི་སྲིད།

༡༧) ༡༩༧༡ ལོར་བཙན་དབང་འོག་པོད་གཞུང་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་དབར་
བཞག་པའི་ཆིངས་ཡིག་དོན་ཚན་བརྒྱ་བདུན་ཟེར་པའི་སྐོང་གཞིའི་ནང་དུ་ལོ་
བརྒྱ་ཕྲག་ཁ་གསུ་གྱི་རིང་ལ་པོད་རྒྱ་ནག་གི་དབང་ཆའི་ཁོངས་སུ་མེད་པ་ངོས་
ལེན་གཙང་མ་བྱས་ཡོད་པ། དཔེར་ན། བརྗོད་ཚེ་ག་ལ་འདི་ལྟར་ཡོད་དེ། པོད་ཀྱི་
མི་རིགས་འདི་བཞིན་རྒྱ་ནག་གི་ཁོངས་གཏོགས་ལོ་རྒྱུས་ཡུན་རིང་ཡོད་པའི་མི་
རིགས་ཤིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། མི་རིགས་གཞན་དག་དང་འདྲ་བར་མེས་རྒྱལ་ཆེན་

པོ་ཡར་རྒྱས་ཤིང་འཕེལ་གྱི་ལས་དོན་ཐོག་གཟེ་བཞིན་ཅན་གྱི་ལས་འགན་འཁུར་
སྤོང་ཡང་། ལོ་བརྒྱ་ཕྱག་ལྟག་ཅམ་ནས་རྒྱ་ནག་ནང་བཅོན་དབང་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་
དག་ཤུགས་བཅོན་འཇུག་བྱུང་བའི་སྐབས་ཀྱིས་བོད་ས་ཁུལ་དུའང་བཅོན་འཇུག་
གྱིས་མགོ་སྐྱོར་དང་དཀྱུག་ཤིང་རྩ་ཚོགས་བྱས། བོད་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་ནས་
བཅོན་དབང་རྒྱལ་ཁབ་གྱི་མགོ་སྐྱོར་དཀྱུག་ཤིང་ལ་དོ་སྐོལ་མ་བྱས་པར་མེས་པོ་
འི་རྒྱལ་ཁབ་ལ་ག་ཞེན་མེད་པའི་བྱེད་སྐབས་བྱུང་སྐབས་གནས་ཚུལ་དེ་དག་གིས་
བོད་མི་རིགས་དང་མི་མང་རྣམས་ཆོ་གཤིག་དང་། མནར་གཅོད་སྐྱུག་བསྐྱེད་
མེད་སྤོང་དགོས་བྱུང་། ཞེས་གསལ་བ་རྒྱ་དམར་གྱི་བཞུད་ཆོག་གི་སྐྱེའུ་གཤིགས་
རྣམས་བསལ་ཏེ་བརྟུན་ན། ལོ་རྒྱུན་མང་དག་ཅིག་གི་རིང་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གི་
དབང་ཆ་མེད་པའི་གནས་ཚུལ་དངོས་འབྲེལ་རྣམས་གསལ་བོར་ཁས་ལེན་བྱས་
ཡོད།

༡༤) སྤུ་ལོ་ ༡༩༥༦ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་སྐྱོན་ཀྲུའུ་ལེན་ལེ་ Chou-en-lai) ལས་
ཀྱང་རྒྱ་གར་གྱི་སྲིད་སྐྱོན་ཞེ་རུར་བོད་རྒྱ་གཉིས་མི་རིགས་ཐ་དད་ཡིན་པ་དང་།
བོད་རྒྱ་ནག་གི་འོང་ཆེན་ལྷ་བྱར་དོས་འཛིན་བྱེད་གྱི་མེད་པའི་སྐོར་གསལ་བོ་བཞུད་
ཡོད་པ་རེད། གང་ལྟར་ ༡༩༥༩ ལོའི་ཤིང་གི་རྒྱ་མིའི་སྲིད་བྱུས་དང་སྐད་ཆ་
༡༩༥༩ ལོའི་རྗེས་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བརྒྱུར་བཅོས་ཀྱིས་དྲིལ་བསྐྱེད་བྱས་
པ་གཉིས་ཀྱི་དབང་འགོ་མཇུག་མི་མཐུན་པའི་འགལ་འཛོལ་ཏེ་བག་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་
རེད།

༡༥) ཡང་། ལོ་དེར་རྒྱ་གར་བྱང་རྒྱལ་ཚོས་ཚོགས་ནས་རྒྱ་ནག་མ་བརྒྱུད་པར་ཐད་
ཀར་གདན་ལུ་གནང་དོན་ལྟར་སྤྱི་ནོར་ཤིང་ས་སྐབས་མགོ་ཆེན་པོ་མཚོག་སྐྱོན་པ་
ལྷ་ངན་ལས་འདས་ནས་ལོ་ཉིས་སྤོང་ལྟ་བུ་འཁོར་བའི་ནང་པའི་ཚོས་ཚོགས་ཀྱི་
དུས་དོན་དུ་རྒྱ་གར་དུ་ཆིབས་བསྐྱུར་བཀའ་དྲིན་བསྐྱུངས་སྐབས་དེ་ རྗེ་ལོའི་གནམ་

ཐང་དུ་རྒྱ་གར་གྱི་སྲིད་འཛིན་སྐུ་གཞིན་ཤོག་ཀྱང་ར་ར་ར་ཁིར་ལི་ན་མཚོག་དང་།
སྲིད་སྲོན་སྐུ་ཞབས་ཞེ་རུ། སྤྱི་རྒྱལ་གཞུང་ཚབ་ཁག་བཅས་མེདས་བསྐྱར་ཆེད་བཅར་
ལུས་པ་དང་། གནམ་ཐང་ནས་སྲིད་འཛིན་སྐུ་གཞིན་ལྷན་དུ་རྒྱུངས་འཁོར་ཐོག་
སྲིད་འཛིན་མོ་གྲང་དུ་གདན་ལུང་སྐབས་སྲིད་འཛིན་སྐུ་བགྲུས་ཤོག་ཀྱང་ར་ཅན་ར་
པར་སང་མཚོག་ཚོམས་ཆེན་འགག་ཏུ་སྤྱི་བསྐྱར་བཅར་བ་བཅས་སྐབས་དེར་རང་
དབང་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ལྟར་ཆེ་མཐོང་གུས་བཀྱར་བྱ་སྤྱོད་ཁག་འབྲུས་ཚང་ལུས་ཡོད་
པ་རེད།

(༡༠) ༡༩༢༩ ལོའི་དུས་ཟླ་བ་བྱུང་བར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་རྒྱ་གར་དང་།
བལ་པོ། འབྲུག་པ་བཅས་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་མི་སྣ་ཡོད་ལུས་རེད། སྐུ་ཚབ་དེ་དག་འཇུགས་
རྒྱུའི་ཚོག་མཚན་བཀའ་འཁྲིལ་ཡང་བོད་གཞུང་ནས་གནང་བ་ལས། རྒྱ་ནག་
གཞུང་ལ་གོ་བསྐྱེན་གྲོས་འདྲི་གནང་རིགས་ཚ་བ་ནས་མེད་པ་དེས་ཀྱང་བོད་རྒྱ་
གཉིས་གཅིག་འོག་གཅིག་སྐུ་བ་མི་བྱུང་བའི་དུགས་མཚན་ཞིག་རེད།

(༡༡) ༡༩༥༩ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༡༢/༡༤ སོ་སོར་ཀྱང་བོད་དོན་སྐོར་དམིགས་
བསལ་བགོ་སྐྱེད་ལྷན་ཚོགས་ལིག་གནང་སྐབས་ཚོགས་གཙོ་ཤོག་ཀྱང་ཅཀ་ར་ལྷར་
ཏི་དང་། (Dr. Prithwis Chakravarty) ལྷན་གྲགས་ཅན་གྱི་རྒྱལ་རབས་མཁན་
ཤོག་ཀྱང་ཨར་སི་མ་ཟུམ་ཏར་ (Dr.R. C. Majumdar) སྐུ་ཞབས་ཇ་ཨ་སྤ་ཀུ་
ཤ་ན་ར་ཡན་ (Shri Jayaprakash Narayan) ཡང་ལོ་དེའི་ཕྱི་ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༡
ཉིན་མ་ད་ར་སིར་བོད་དོན་སྐོར་ལྷན་འཛོམས་གནང་སྐབས་སྐུ་ཞབས་ཇ་ཨ་
སྤ་ཀུ་ཤ་ན་ར་ཡན་དང་། མཁས་དབང་རུཤ་ནས་ལཱ་མི། (Pofr. Ruthnaswami)
བཅས་ནས་བོད་ནི་བྲིམས་ཐོག་དང་། རྒྱལ་རབས། ལོ་རྒྱུས། ལྷན་ཡིག་རིག་གཞུང་
སྤྱི་ལུགས་ནས་རྒྱ་དམར་དང་ཐ་དད་བྲིམས་འགོ་རང་བཟུང་རང་དབང་རང་བཅན་
བསྐོན་མེད་གཙང་མ་ཡིན་པའི་འགྲེལ་བཟོད་གསུང་བཤད་རྒྱ་ཆེ་གནང་འདུག ལོ་

དེར་རྒྱ་གར་འཇང་སང་ཚོ་ཏ་པས་ལུ་ཕྱ་ཟིན་ཐོ་ཞིག་ལུལ་བའི་ནང་། བོད་ནང་སྲིད་
རང་སྲོལ་ཞེས་པ་དེ་ལྟ་འདྲིའི་རྟོགས་བརྗོད་ཅམ་ལས། བོད་མིས་ནམ་ཡང་ངོས་
ལེན་བྱས་མི་འདུག་པ་མ་ཟད། རྒྱ་མིས་བར་སྐབས་གདུག་རྩུབ་བཙན་གྲུ་ཁོ་ནའི་
བཀོད་བྱས་འོག་བཙུན་པ་ལས་དེ་མིན་གཏན་འབེབས་རྩ་བ་ནས་བྱེད་བྱུབ་མི་འདུག་
ཅེས་གསལ།

༡༩༦༩ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༣༠ ཉིན་རྒྱ་མིས་རྒྱ་གར་གྱི་ས་ཐོག་ཏུ་བཙན་འཇུག་བྱས་
པར་བརྟེན། པཎ་ཀའ། (Patana) ལྷན་དེའི་ཐང་དུ་ཉེ་མ་ལ་ཡ་སྐྱོབས་ཤིག་ཅེས་པའི་
ལྷན་ཚོགས་ཤིག་གནང་སྐབས་རྒྱ་གར་གྱི་སྲིད་འཛིན་དང་པོ་ཏོག་ཀྲམ། རྒྱ་ཇན་
དར་སྐར་སྐད་ (Dr. Rajendra Prasad) མཚོག་གིས་རྒྱ་མིས་བོད་དབང་འཛིན་
བྱེད་པའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་ངོས་ལེན་བྱས་པ་ཚབས་ཆེའི་ནོར་འཁྲུལ་ཡིན་པ་དང་།
ནོར་འཁྲུལ་འདྲིའི་བྱས་འབྲས་རྒྱ་མིས་རྒྱ་གར་ས་ཐོག་ཏུ་བཙན་འཇུག་བྱས་ཏེ་ར་
སྲོད་བྱུང་བ་དང་། རྒྱ་གར་གྱི་ནོར་འཁྲུལ་དེ་བཞིན་བོད་རང་བཙན་བསྐྱར་གསོ་འི་
ཐོག་ནས་སྐར་བཙམ་དགོས་པ་ཞིག་རེད་ཅེས་སྐྱེས་བུ་ཆེན་པོ་ཁོང་གིས་ཀྱང་ངོས་
ལེན་གནང་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོའི་སྲིད་འཛིན་ཞིག་ནས་ངོས་ལེན་གནང་བ་དེས་
རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་ཕྱི་རྟེན་ཏུ་ངོས་འཛིན་གནང་བའི་མིན་ལ་མ་ལྟོས་པར་ནང་དོན་
ངོས་ལེན་གནང་བར་གྲགས་ལ་གོ་དགོས་པ་ཞིག་རེད། ༡༠༢༠ ཟླ་ ༩ ཚེ ༡༠
ཉིན་བོད་དང་རྒྱལ་ཚོགས་ཞེས་པའི་བགོ་སྐྱེང་ཞིག་ལྗེ་ཡིར་ཚུགས་སྐབས་རྒྱ་གར་གྱི་
ཕྱི་སྲིད་སློབ་ཆེན་ཟུར་པ་ཨམ་སེ་ཅག་ལ། (M. C. Chagla) མཚོག་དང་། རང་
དབང་དང་དྲང་བདེན་གྱི་ཆེད་དུ་འཐབ་ཚོད་པ་སྐྱུ་ཞབས་རྗེ་ སྤེ་ ཀེར་པ་ལ་ནི། (U.
B. Kripalani)བཙས་ནས་བོད་རང་དབང་རང་བཙན་གཙང་མ་ཡིན་པའི་ཁྲུངས་
སྐྱེལ་གསུང་བཤད་དང་བོད་དོན་སྐོར་རྒྱུ་རྒྱུར་གྲགས་ཆེ་གནང་འདུག་པ་དེས་བོད་
རང་བཙན་ཡིན་པ་བསྟོན་དུ་མེད་པའི་གནད་དོན་ཞིག་ཡིན་པ་ར་འཕྲོད་བྱུབ།

(१) ལྷ་མཚོད་པ་ལྟ་བུས་ཀྱི་མི་གསོལ་མཁམ་མེད་ཀྱི་སྐྱེལ། (Maxwell) ཅས་
བརྟམས་བརྟམས་བྱས་པའི་ཀྱི་གར་གྱིས་ཀྱི་ནག་ཐོག་དམག་འཁྲུག (India's
Chinawar) ཅེས་པའི་དེབ་ནང་། ༡༩༡༡ ལོ་ནས་བཟུང་བོད་འདི་བཞིན་དངོས་
དོན་རང་དབང་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཆགས་ཡོད་པར་སོང་། དུས་དེ་ནས་ཀྱི་མིའི་
ཕྱོགས་ནས་བོད་ལ་དབང་བརྒྱུར་བྱེད་ཐུབ་མེད་པའི་སྐོར་གསལ་ཡོད་པ་ནི་སྐུ་
ཐོང་བརྟམས་པ་ཆེན་པོས་ ༡༩༡༣ ལོར་བོད་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཡིན་པ་
ཡོངས་ཁྲུབ་གསལ་བརྒྱུ་བརྒྱུངས་པ་དང་དོན་མཚུངས་པ་རེད།

(२) རུ་སུའི་བདུན་རེའི་གསར་ཤོག་དུས་ཚོད་གསར་བ། (New Time) ཞེས་
པའི་ནང་ ༡༩༢༤ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༣༤ ཅས་བཟུང་རུ་སུའི་དབྱས་དམར་ཤོག་ཚོགས་
པའི་ལྷན་ཚོགས་ཐོངས་ཉེར་ལྟ་བུའི་སྐབས་གལ་ཆེའི་གནས་ཚུལ་ཁག་གོང་གསལ་
གསར་དེབ་ནང་གསལ་བརྒྱུགས་དང་ཆབས་ཅིག་རུ་སུའི་མི་རིགས་ཨེར་མིའི་
སྐར་ནོབ་ལུ་བས་ཚུམ་འབྲི་གནང་བའི་འགོ་བརྗོད། བོད་ཀྱི་དོན་རིགས་ཞེས་འཁོད་
པའི་ནང་། དུས་རབས་བཙོན་བརྒྱུད་གོང་ཨེ་ག་ཡའི་དབྱས་སུ་བོད་དེ་རང་དབང་
རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པ་འཁོད་འདུག་པ། དེ་ནི་རུ་སུས་བོད་རང་
བཙན་ཡིན་པར་དངོས་ཤུགས་ནས་ཁས་ལེན་གནང་གི་ཡོད་པའི་རྣམ་པ་གསལ་
པོར་བརྟམས་འདུག བོད་ནང་བོད་མིས་བྲིམས་འགལ་བྱས་རིགས་ལ་བོད་པས་
བྲིམས་གཙོད་པ་ལས་ཀྱི་མིས་བྲིམས་གཙོད་བྱེད་པའི་ཐོབ་ཐང་དབང་ཆད་མེད།

(३) རུ་སུས་བོད་སོག་སོགས་ཕྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དབྱང་སྐོབས་དང་དོད་དཔའ་
མངོངས་ལ་འདྲིམས་ཏེ་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཆེད་དུ་རྒྱའི་ས་མཚམས་
ལུབ་བྱང་སོགས་ཉེན་ཆེ་ཁག་ཏུ་རིང་ཚད་མེ་ལེ་ ༡༥༠༠ དང་དོད་མཐོ་ཚད་ལི་གི་
༣༥ ཡོད་པའི་དམིགས་བསལ་དོ་བརྟེན་ལྷགས་རིས་སྐོར་བ་དུས་ད་ལྟོང་རྒྱ་ནག་

ལྷགས་རི་ཞེས་ཡོངས་གྲགས་ཡོད་མུས་དེས་སྤྱིས་སྤྱ་ཉེ་འབྲེལ་ཡུལ་གྱུ་ཁག་ཏུ་རྒྱ་
བརྒྱེད་བཅའ་འདྲུལ་མ་བྱས་གོང་རྒྱ་ནག་གི་ས་མཚམས་དང་དངོས་འབྲེལ་གནས་
སྤངས་ཇི་ཡིན་རྒྱ་མཚམ་འདི་ནས་ཀྱང་ར་སྤྱོད་གསལ་པོ་བྱུང། གང་གིས་ཤེ་ན་པོད་
རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་ན་པོད་དེ་བཞིན་ལྷགས་རི་ནང་མར་ཡོད་དགོས་པ་ལས། དེ་སྐབས་
པོད་ཀྱི་ས་མཚམས་ཁག་ཏུ་སྤྱང་སྤྱོད་ཀྱི་ཆ་ནས་བདག་སྤྱོད་མེད་པའི་རྒྱ་མཚམ་
གང་ཡིན་ནམ།

(༧) རྩོན་ཤོན་ཚོས་རྒྱལ་ནམས་ཀྱི་སྐད་སྤྱོད་ཀྱི་ས་ཁྲིམ་རི་དང་ལ་ཚེན་ཁག་
ཏུ་ལ་རྩི་ས་སྤྱང་བ་མང་པོ་བཞག་འདུག་པ་དེ་དག་རྒྱ་ན་རིང་འཕོ་འགྱུར་བརྗེ་ལེན་
མ་བྱུང་སྐབས་རིམ་གྱིས་རྒྱ་བལ་ས་མཚམས་ཁག་ཏུ་གཞིས་ཆགས་ནས་ཕན་
ཚུན་རིགས་འདྲེས་པ་བྱུང་འདུག། སྤྱིས་སྤྱ་ལ་རྩི་ལ་སྐད་རྒྱར་ཆགས་ཀྱིས་ལ་བཅེ།
(Lapche) ཞེས་ཡོངས་གྲུ་ཆགས་པ་རེད། སྤྱིར་བཏང་རི་ལ་ལ་དང་། རྩི་ཞི།
སྤྱང་བ་ལ་ཟེར་བར་བརྟེན་ལ་སྤྱང་བར་ལ་རྩི་ཞེས་ཟེར། ཡང་རེ་འགས་ལ་བཅའ་
ཁ་བྱེད་མཁན་ལ་ལ་བཅའ་ཞེས་འབོད་པར་ཡང་ཟེར་སློལ་ཡོད།

(༨) རྒྱ་མིས་ཁྲིམས་བདག་ལུགས་གཉིས་གོང་མ་ཞེས་པའི་གོང་མ་དེ་རྒྱ་ནག་གི་
གོང་མར་དོས་འཛིན་དགོས་ལུགས་བཤད་འདུག་པ་ནི་རང་སྤྱང་གོ་བ་ལོག་རྒྱུ་བ་
བྱས་པ་རེད། ལུགས་གཉིས་གོང་མ་ཞེས་པའི་ལུགས་གཉིས་ནི་ཚོས་དང་མྱིད།
གོང་མ་ནི་ཁྲིམས་བདག་གོང་མ་ལ་ཟེར། གོང་མ་ཡོད་ཚད་རྒྱ་ནག་གོང་མར་གོ་
དགོས་ཀྱི་ཡོད་ན། དེ་སྤྱོད་འཛིན་གྱིང་ནང་གོང་མ་མང་པོ་བྱུང་འདུག་པ་མ་ཟད།
ཉི་འོང་ལྟ་བུར་ད་དུང་གོང་མ་ཡོད། པོད་ནང་དུའང་ས་སྐྱའི་གོང་མ་དང་།
སྤྱོད་གོང་གོང་མ། ལྷ་སྤྱུལ་ཁག་གི་སྤྱོད་གོང་མ་སོགས་དུ་མ་ཡོད།

(༩) ཡང་རྒྱ་སྤྱོད་གས་ནས་པོད་ཀྱི་དགོན་པ་མང་པོའི་ནང་རྒྱ་ཡིག་མཐོང་རྒྱ་ཡོད་
པ་དང་། ལྷེབས་རིས་ཀྱང་མང་པོ་ཞིག་རྒྱ་ནག་ནས་དར་ཡོད་པས་པོད་རྒྱ་མིའི་

མངའ་འོག་རེད་བརྗོད་ཀྱི་ཡིད་པ་ནི་ཆ་འཛོག་བྱ་ཡུལ་གཞི་ཅུ་མེད་པའི་བྱིས་
པའི་རྣམ་ཆ་ཞིག་རེད། རྒྱ་མཚན་འདི་འདྲ་ཞིག་གིས་པོད་རྒྱ་ཁོངས་སུ་གཏོགས་
ཐུབ་ཀྱི་ཡིད་ན། པོད་ཀྱི་ནང་ཚོས་ཐོག་མ་རྒྱ་གར་ནས་དར་བ་དང་། རེག་གཞུང་
ཐད་འབྲེལ་བ་ཟབ་པོ་ཡིད་ཅིང་མདོ་རྒྱགས་ཀྱི་ལྷག་ དཔེའི་དབྱེ་ལ་རྒྱ་གར་རྣམ་དུ་
ཞེས་གསལ་ཡིད་པ་ལས་རྒྱ་ནག་རྣམ་དུ་ཟེར་བ་རྩ་བ་ནས་མེད་པས་པོད་རྒྱ་གར་
ཀྱི་ཁོངས་གཏོགས་སུ་བརྩིས་ནའང་མ་འགྲིགས་པ་མ་མདོ་ན།

(༧) འཛོམ་སྤང་རང་བཅོན་རྒྱལ་ཁབ་སོ་སོར་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རྒྱལ་དར་
དང་། རྒྱལ་སྐྱེ་མེ་ཡོད་པ་ལྟར་པོད་འདི་ཡང་རང་བཅོན་རྒྱལ་ཁབ་བརྗོད་མེད་ཅིག་
ཡིན་སྐབས་སྤྱི་འགྲེའི་རྒྱལ་དར་དང་རྒྱལ་སྐྱེ་ཡོད་པ་འདིས་ཀྱང་པོད་རྒྱ་ཁོངས་
མིན་པའི་རྟགས་མཚན་དོས་འཛོམ་གསལ་བར་ཐུབ། གཞན་ཡང་རྒྱག་འཛོམ་
(རྟི་སི་) དང་། དབྱེ་ཁུལ་བརྒྱ་ཕྱོགས་སོགས་རང་བཅོན་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་
འདྲ་མཚུངས་ཀྱི་ཁེ་དབང་བཀོད་བྱས་ཇི་ཡོད་རྒྱལ་ཁབ་རང་ནས་ཆ་ཚད་ལྡན་པ་
ཡོངས་སུ་སྤྱད་དང་སྤྱོད་བཞིན་པ་ལས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་དྲི་བཀུགས་གང་ཡང་
མི་དགོས། པོད་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་ཆེ་སྤེའི་ལས་དོན་དང་། བཀའ་བྱ། དྲིལ་
བསྐྱབས་ཡིག་འགྲུལ་སོགས་རང་གི་རྣམ་དང་ཡི་གེ་ཁོ་ན་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་ལས་རྒྱ་
ཡིག་པོད་ནང་དར་སོ་དང་བེད་སྤྱོད་གཏན་ནས་མེད་ངེས་དེས་ཀྱང་རྒྱལ་ཁབ་ཐ་
དད་ཀྱི་རང་བཅོན་ཡིན་པའི་ཁྲུང་ས་སྤྱེལ་ཆ་ཤས་ཐུབ།

(༨) པོད་མིའི་ཚོས་སྲིད་ཀྱི་དབྱེ་བྱིད་ཡགོང་ས་དུ་ལའི་ལྷ་མའི་མཚན་གནས་ཡོང་
སྣངས་ནི་རིགས་དང་། དབྱེ་ལྷག་ འཁྲུངས་ས་ཆེ་ཆུང་སོགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་མེད་
པར་དམངས་གཙོའི་ལྷགས་དང་ཆ་མཐུན་ལྷ་བྱ་ཡིན་པ་དང་། དེ་མཚུངས་གཞུང་
སྲིད་འཛོམ་སྤྱོད་བྱ་ཕྱོགས་ནི་གཞུང་ཞབས་སེར་སྐྱེ་ཁག་གཉིས་ནས། སེར་མོ་བའི་
རིགས་ནི་དམངས་གཙོའི་ལམ་སོལ་དང་ཕྱོགས་མཐུན་འགྲོ་གི་ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་

པོ་རྣམས་སྤྱིར་བཏང་རྒྱུ་འདོན་གྱིས་འགྲོ་གི་ཡོད་པར་བརྟེན། དམངས་གཙོ་དང་
ས་བདག་གལ་རིམ་འདྲེས་མ་ལྟ་བུ་ཆུ་རྒྱབས་པོད་རྒྱ་གཉིས་གཞུང་གི་ངོ་བོའི་ཆ་
ནས་ཀྱང་འདྲེས་མེད་ཐ་དད་ཡིན།

༡༠༠) རྒྱ་མིས་ལྷ་སའི་ཚེ་ཕོ་བྲང་གི་ལྗེ་བས་རིས་ནང་ཡགོང་ས་ལྡ་པ་ཆེན་པོ་དང་
རྒྱ་ནག་གོང་མ་གཉིས་བཞུགས་ཁྲི་མཐོ་དམངས་ཡོད་པ་བྲིས་ཡོད་པ་བཞིན་པོད་སྤྱིད་
ཀྱིས་པོད་རྒྱ་མིའི་འོག་ཏུ་ཡིན་པ་བཤད་ཡོད་པ་ནི་ཟུར་བལྟས་འཁྲོག་བཤད་ཀྱི་སྐད་
ཆ་ཞིག་རེད། ཚེ་ཕོ་བྲང་ནི་ཡ་རྒྱལ་མཚོན་ལྡ་པའི་རྒྱ་དུས་སུ་དབྱེ་འདྲུགས་ཀྱིས་
རྩེ་སྤྱིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོའི་རྒྱ་ཚོའི་སྤྱད་ཀྱི་པར་བཞེངས་མ་གྲུབ་པར་བརྟེན་
ལྗེ་བས་རིས་དེ་བཞིན་ཡ་རྒྱལ་བ་ལྡ་པའི་རྒྱ་དུས་མིན་པ་གསལ་པོ་རེད། ལྷིས་སུ་མི་
དབང་པོ་ལྷ་བའི་དུས་སམ་རྒྱ་སྤྱིད་བདུན་པའི་རྩེ་སྤྱིད་རིས་ཉམས་གསོའི་སྐབས་
ཤིག་ཏུ་བྲིས་པ་ནི་གོར་མ་ཆག་ཅིང་། སྐབས་དེར་པོད་ནང་མ་རྒྱའི་དབང་ལྷགས་
ཅུང་ཟད་སྤྱི་བས་ཡོད་པས་ངོ་བོ་སྤོང་གི་རྒྱལ་དུ་བྲིས་པ་ལས་འོས་མེད། རྒྱ་མཚོན་ནི།
རིག་བཙོས་ཀྱིས་བྲིས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ནི་ཡ་རྒྱལ་མཚོན་ལྡ་པ་ཆེན་པོ་མཚོན་དང་
རྒྱ་ནག་གོང་མ་གཉིས་མངལ་འཕྲད་སྐབས་ཇི་ལྟ་བུ་བཞིན་བྲིས་མེད་པ་ལྗེ་བས་རིས་
དེའི་མཐའ་བསྐྱར་དུ་པོད་ཀྱི་ལྷ་ཆེན་མང་པོ་བྲིས་འདུག་པས་ ཡ་རྒྱལ་མཚོན་
ལྡ་པ་ཆེན་པོ་རྒྱ་ནག་ཏུ་ཆིབས་བསྐྱར་སྐབས་ལྷ་ཆེན་མང་པོ་རྣམས་དུ་མེད། གཞན་
ཡང་གོང་མའི་རྣམས་དུ་སྤྲུག་དུ་འཁོར་ལོ་བསྐྱམས་པ་དང་ཆོས་འཆད་སྤྲུག་རྒྱ་
དང་བཅས་བཞུགས་པ་ནི་ཡོང་མི་སྲིད། གལ་ཏེ་ཡིན་ན་གོང་མར་གསུང་ཆོས་
གནང་བའི་སྐབས་ཤིག་ཡིན་དགོས་པས་༥ དེ་འདྲའི་སྐབས་ཡིན་ན་ལྷ་མ་ལས་སྤོང་
མའི་ཁྲི་མཐོ་བཙོས་ལྷ་བའི་སྐབས་ཡོངས་སུ་འགལ་བ་རེད། དེ་མཚུངས་ཡ་རྒྱལ་
མཚོན་ལྡ་པ་ཆེན་པོའི་སྤྲུག་ཏུ་འཁོར་ལོ་བསྐྱམས་ནས་བཞུགས་པ་དེས་པོད་ཀྱི་
ཆོས་སྤྱིད་གཉིས་ཀའི་མངའ་བདག་ཡིན་པའི་མཚོན་ཕྱིད་དུ་སྤྲུག་ཏུ་འཁོར་ལོ་

ཁྱབ་གཏོང་བའི་སྐབས་ལས་དོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ལས་ཁུངས་ཤིག་ནས་
བཀའ་བཀོད་གནང་བ་ལས། ཇོ་བོ་དམིགས་བསལ་ཅན་རིགས་ལུང་དེ་མིན་ཡུལ་
གི་རྒྱལ་པོ་འཇམ་མའ་ན་སྲིད་འཛིན། སྲིད་སློན་བཅས་ནས་འཆར་ཅན་བཀའ་ཁྱབ་
གནང་སྲོལ་མེད། འོན་ཀྱང་པོད་ཀྱི་སློབ་དཔོན་རིམ་བྱོན་དང་རྒྱ་ནག་དབར་འབྲེལ་
བ་ནམ་བུ་ལ་རྒྱ་ནག་གོང་མ་རང་ཉིད་ཀྱིས་སྦྱིར་བཏང་རང་དབང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་
བདག་པོར་བརྩི་མཐོང་ཞུ་ལྷན་འབྲེལ་སྲོལ་ཡོད་པ་ནང་ལྟར་ལུང་ཡོད་པ་དེས་པོད་
རྒྱ་གཉིས་ཀྱི་གནས་སྤངས་ཐ་དད་ཡིན་པ་གསལ་པོར་བསྟན་པ་རེད།

༡༠༩) ལྷག་པར་པོད་ནང་འགྲོ་རྒྱུགས་བྱེད་པའི་དངུལ་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱད་དང་མི་འདྲ་བ་
ཞིག་ཡོད་པ་ནི་རང་བཅོན་གྱི་དྲགས་རེད། པོད་རྒྱ་ཁོངས་ཡིན་ན། པོད་ནང་རྒྱ་དངུལ་
བེད་སྲོད་དགོས་པ་ལས་པོད་དངུལ་བེད་སྲོད་ཡོང་ཐབས་མེད། གང་གིས་ཤེ་ན།
རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་གི་ནང་དངུལ་མི་འདྲ་བ་གཉིས་ཡོང་སྤངས་མི་ཤེས་པས་རེད།
ལྷག་པར་གང་དུའང་དངུལ་དཔར་རང་དབང་ཅན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གཞུང་དེ་གས་
མ་གཏོགས་མངའ་འོག་གཅིག་ནས་རྒྱལ་སྲོལ་མེད་པར་བརྟེན་པོད་འདི་རྒྱའི་
མངའ་འབས་མིན་པ་ཡོང་བས་བཞུས་ཀྱང་གསལ་པོར་རིག་པའི་གནས་སྤྱོད་ཡོད།

༡༠༩) རྒྱུགས་མཚུངས་སྐད་ཡིག་དང་། ཆས་གོས། རིགས་རུས་དྲ་གོམས་གཤིས།
ལག་ཤེས། མི་ཚེ་སྦྱེལ་སྤངས། ས་བབ་ཆགས་སྤངས་གང་ཅི་ནས་རྒྱ་མི་དང་ཤིན་
ཏུ་ཐ་དད་ཡིན་པ་སྤྱི་ནང་མི་རིགས་པོད་དོན་ལ་དོ་སྣང་ཡོད་པ་གཟུར་གནས་ཚང་
མས་ཤེས་གསལ་རེད།

༡༠༩) པོད་འདི་སྦྱིར་འཇམ་སྤྱིང་རྒྱས་བཤད་དང་། རྫོས་སྤྱི་མི་རིགས། གོམས་
གཤིས་སོགས་གང་ཅིའི་ཆ་ནས་རྒྱ་ནག་དང་ཡོངས་སྤྱོད་ཐ་དད་རེད། རྒྱལ་རབས་
ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཐོག་ནས་རྒྱ་དུ་རང་དབང་གཙང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་ལས་རྒྱ་
ནག་གི་ཆ་གས་ཤིག་གཏན་ནས་མ་རེད། ད་ལྟ་པོད་འདི་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་གས་རེད་

ཟེར་བ་དེས་འདས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ནང་བོད་འདི་རང་བཙན་ཡིན་པ་དེ་དངོས་ཡིད་
ཀྱི་ཐོག་ནས་གསལ་པོ་བསྟན་པ་ཞིག་རེད། གལ་ཏེ་བོད་འདི་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་གས་
ཤིག་ཡིན་ན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ རྗེས་སུ་ཨེ་ཤེ་ཡའི་དབྱུས་ཀྱི་མ་བཤའི་ (Central
Asian Map) རང་ས་མཚམས་ཁག་ལ་བསྐྱར་བཙུགས་གཏོང་དགོས་དོན་ག་རེ་
རེད། བོད་རང་བཙན་གཙང་མ་ཡིན་པའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་ར་འཕྲོད་གཞན་ཞིག་
ཡིད་པ་ནི་རྒྱ་མི་དམར་པོས་བོད་མི་ཚོར་བོད་ཀྱི་གནས་སྐབས་གསལ་བ་གད་བྱ་
རྒྱར་དཀའ་ངལ་ཅི་ཆེ་རྒྱག་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཁོང་ཚོས་རྒྱ་ནག་
དང་། དབྱུས་རྒྱལ་གཞིས་ (The Middle Kingdom) གཉིས་དབར་དབྱེ་
འབྲེད་བྱེད་པ་དང་། ཁོང་ཚོས་ང་ཚོར་ལྷ་རྒྱལ་ས་རྒྱག་གི་ཡོད་པ་དེ་ག་རེའི་དོན་ལ་
རེད་དམ་ཟེར་ན། བོད་འདི་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་གས་མ་རེད། ཡིན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་དང་འདྲ་
བར་བོད་དེའང་དབྱུས་རྒྱལ་གཞིས་ཀྱི་ཆ་གས་ཤིག་རེད་། བོད་དང་རྒྱ་ནག་གཉིས་
དབྱུས་རྒྱལ་གཞིས་ཀྱི་ཆ་གས་ཡིན་པར་བརྟེན་ཐོབ་ཐང་འདྲ་མཉམ་ཡོད་པ་རེད་
ཅེས་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

༡༠༥) བོད་མིའི་ཚོས་སྲིད་གཉིས་ཀྱི་སྐྱོན་མེད་པའི་དབྱུ་བྲིད་སྤྱི་ནོར་ལགོང་ས་
ལ་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་ལམ་སྟོན་འོག་བྱེས་འབྲོར་གཞུང་འབངས་ནས་བོད་རང་
དབང་སྐྱར་གསོའི་ཐོག་དངོས་ཤུཾ་དུས་བསྟུན་ལས་འགུལ་བྱས་འབྲས་སུ། དེར་
སང་འཇམ་སྲིད་གི་ཡུལ་པལ་ཆེ་བར་བོད་དོན་བདེན་པའི་འཐབ་ཚོད་ཀྱི་གཞི་རྟེན་
ལེགས་པར་རྒྱགས་བྱེན་བ། དཔེར་ན། ༡༩༠༠ ལོ་ཡུ་རོབ་རྟོ་ལན་ཏེ་ཞེས་པའི་རྒྱལ་
ཁབ་དེའི་མི་རིགས་རྒྱལ་སྤྱིའི་བྲིམས་དོན་ལ་མཁས་བ་སྐྱེ་ཞབས་མུ་ཡི་ཀལ་སྤྱིན་
སྐུལ་ཏེ་(Michael C. Van Walt Van Praag) ཞུ་བ་ནས་བོད་རྒྱའི་དབར་སྐྱར་
ནས་ད་བར་གྱི་གནས་རྒྱལ་ཡོངས་རྫོགས་རྒྱལ་སྤྱིའི་བྲིམས་ལུགས་ཐོག་ནས་དབྱེད་
ཞིབ་བྱས་པའི་ཡིག་ཆ་ཤོག་གངས་ ༡༤༡ ཡོད་པའི་ཚད་ལྡན་དེབ་ཅིག་དབྱིན་སྐད་

ཐོག་དཔར་བསྐྱེད་ཟིན་པ་དང་། དེ་དེའི་ནང་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྲིམས་ལུགས་ཐོག་ནས་
པོད་འདི་རང་དབང་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པའི་ཁྲུང་ས་སྤྱིལ་ར་སྤྱོད་ཏེ་
ཅང་གསལ་པོ་བྱས་འདུག ཡིག་ཆ་དེ་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྲིམས་ལ་མཁས་པ་ཞིག་གིས་རང་
འགར་བཏོན་པ་ཙམ་མ་ཡིན་པར། རྒྱལ་སྤྱིའི་སྲིམས་དོན་ལ་མཁས་པའི་ཚོགས་
ཚུང་ཞིག་གིས་དམིགས་བསལ་ཞིབ་འདུག་གི་བརྗེད་བྱས་པ་ལ་དེ་བཙོམ་པ་པོ་ནས་
དོན་ཚན་རེ་རེ་བཞིན་དུ་འགྲེལ་བཤད་ཁྲུང་ས་སྤྱིལ་གཙང་མར་བྱས་ཏེ་ཚོགས་ཚུང་
དེ་ནས་མོས་མཐུན་བཀའ་འཁྲོལ་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། དེས་ན་རྒྱལ་སྤྱིའི་ནང་འདི་
དང་འདི་འདྲའི་སྲིམས་ལུགས་དང་། དྲང་བདེན་ལ་དགའ་བའི་ཤེས་ལྡན་མི་སྣ་
མཐའ་ཡས་བཞིག་ང་ཚོ་འི་རྒྱབ་དྲུལ་ཡིང་དེས་ཡིན། ང་ཚོ་ལ་བདེན་པ་མེད་ན་
འདི་ལྟ་བུའི་བདེན་པའི་དཔྱད་གཉེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྲིམས་དཔོན་དང་། ཚོམ་བྲིས་
པ་མ་བསྐྱལ་རང་མོས་ཀྱིས་ཐོན་པ་ག་ལ་སྲིད། འདི་ནི་སྲིམས་ཐོག་ནས་ཚོམ་བྲིས་
སྤེལ་བའི་དཔེ་མཚོན་གཅིག་བརྗོད་པ་ཡིན།

༡༠༥) པོད་འདི་བཞིན་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཚད་ཡོངས་ཤིག་ཡིན་པའི་རྟགས་
མཚན་ནི་མི་འཛོལ་དང་། ས་ཆ། གཞུང་དང་སྲིམས་ལུགས་དབང་ཚད། རྒྱལ་
སྤྱིའི་ངོས་ལེན་གང་སར་བསྐྱེད་གཏུབ་འཕེར་བའི་རྒྱ་མཚན་དུ་མ་མཆིས། གང་
ལྟར་སྐབས་འགར་པོད་དུ་མཚུའི་ཨམ་བན་ཡོད་སྐབས་ང་ཚོའི་གཞུང་ནས་རྒྱ་ནག་
གཞུང་དང་གོ་བསྐྱེད་གྱི་སྲིད་བྱས་བསྐྱངས་པ་འང་བྱུང་འདུག་པ་དེའི་རྒྱ་མཚན་བཞི་
ཙམ་མངོན་གྱི་འདུག། དང་པོ། ང་ཚོའི་གཞུང་ནས་མངོན་འབྱེལ་བྱ་འོས་བྲིས་
མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་ཆེ་ཤོས་རྒྱ་ནག་ལ་ཆ་བཞག་གིས་མཐུན་ལམ་དང་འབྲེལ་ཕན་
ཚུན་འདྲ་མཉམ་གཉིས་ཕན་གྱི་སྲིད་བྱས་བསྐྱངས་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། གཉིས་
པ། ། རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་པོད་ཐོག་སྤྲེལ་གཞི་དུ་སྤོང་བྱེད་ཚོགས་ལ་པོད་གཞུང་
ནས་ངོ་སྤྱོད་བཟོད་སྤོང་མ་བྱས་ན་ང་ཚོའི་ས་མཚམས་སུ་ཆ་གཉིས་ཙམ་རྒྱ་ནག་

དང་ས་འབྲེལ་ལ་བརྟེན་ཁོང་ཚོའི་ཕྱོགས་ནས་བཙན་གྲུགས་ཆེ་རུ་མི་འབྱུང་བའི་
ཆེད་དུ་རེད། གསུམ་པ། ང་ཚོའི་ལྷ་དཔོན་ཆེ་ཁག་ལ་ཁོང་ཚོས་གྲུས་བཀུར་དང་
མཐུན་འགྱུར་རོགས་རམ་མང་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡིད་ཅིང་། དགོན་སྡེ་ཁག་ལའང་དད་
གྲུས་ཚད་མེད་ཐོག་བརྟེན་བཀུར་གཟེངས་བསྟོན་ཡང་ཡང་གནང་གི་ཡིད་པར་སོང་
ང་ཚོའི་ཚོས་ཀྱི་སྦྱིན་བདག་ལྟ་བུར་ཆ་འཛོག་བྱེད་ཀྱི་ཡིད་པ་རེད། བཞི་པ། ང་ཚོས་
ཚོས་ཀྱི་ཐོག་ནས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ལ་ཕན་ཚུབས་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡིད་སྟབས་
བོད་ཀྱི་གདན་ས་ཁག་དང་། ལྷ་ས་བཙས་པ་ཁོང་ཚོས་སྐབས་ཡུལ་ལྟ་བུར་བཟུང་།
པེ་ཅིང་རང་དུའང་རྒྱ་ནག་དམར་པོར་མ་བསྐྱར་གོང་ལོ་མཚོད་དང་དུས་མཚོད་
མང་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡིད་པ་མ་ཟེད། བོད་ཀྱི་ལྷ་ཚོན་མང་པོ་རྒྱ་ནག་གོང་མ་རིམ་ཅན་
ཀྱི་དབུའི་ལྷ་མཚོད་དུ་གདན་ཞུ་གནང་བ་སོགས་རྒྱ་བོད་མཚོད་ཡོན་ཀྱི་འབྲེལ་
བ་ཞིག་རང་ལ་བོད་མིས་ཆ་འཛོག་བྱེད་པ་ལས། རྒྱ་མིའི་ཁོངས་གཏོགས་སམ།
ཆ་གས་ཙམ་ལའང་ངོས་འཛིན་ཆ་འཛོག་ནམ་ཡང་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་རེད་དོ། །